

Dc 1713

A V C T O R I T A T E

ET

S V B A V S P I C I I S

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI PRINCIPIS

D O M I N I

G V S L J E L N C S I.

S. R. S. ELECTORIS, HASSIAE LANDGRAVIIS REX.

RECTORIS ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMI

AD

NOVI MAGISTRATVS ACADEMICI

INAVGVRATIONEM

IPSIS CALENDIS JANVARIII A. *cl̄o*l̄ccccv

CELEBRANDAM

EA, QVA PAR EST, OBSERVANTIA INVITAT

ACADEMIAE ADHVC PRORECTOR

ALB. SAC. ARNOLDI

THEOLOGIAE DOCTOR ET PROFESSOR PRIMARIVS.

IN EST CHRONICI SYRIACI ABVLPHARAGIANI E SCRIPTORIBVS
GRAECIS EMENDATI, ILLUSTRATI, SPECIMEN.

M A R B V R G I,

TYRIS KRIEGERI ACADEMIAE TYPOGRAPHI

J. Gildemeister
Brem. 1836

CHRONICI SYRIACI ABULPHARAGIANI CUM
SCRIPTORIBUS GRAECIS COLLATI
SPECIMEN.

Chronici Syriaci tripartiti, a GREGORIO ABULPHARAGIO SEU BARHEBRAEO *) conscripti, quanto maius desiderium excitaue-
rat luculenta operis notitia, a JOSEPHO SIMONIO ASSEMANO **) orbi literato impertita, multisque speciminibus commendata: tanto auidius excepta fuit prima eaque potior pars, quam post septuaginta circiter annorum interuallum PAULUS IACOBUS BRUNS et GEORGIUS GUILIELMUS KIRSCH VV. C. et D. consociato studio

*) Apatre Aarone medico etiam *Bar. Aaron*, nec non *Ebn Hakim* dictus, patria Melitinensis fuit, secta Jacobita, dignitate Maphrianus Orientis i. e. secundus a patriarcha ecclesiarum suae partis per Assyriam et Chaldaeam antistes, natus a. 1226, denatus a. 1286. vid. E. ПОСЛОКИИ ad ejusdem *Historiam Dynastiarum* (Oxon. 1663. 4.) praefat. E. RE-NAUDOT *Liturgg. Orient.* T. II. p. 469. HERBELOT v. *Aboulfarage*, sed in primis J. S. ASSEMANI *Biblioth. Orient.* T. II. c. 42. p. 244. ss.

**) *Biblioth. Orient.* T. II. p. 311 — 460. Sed et Tomo III. multa in-
sunt ex isto Barhebraei chronico excerpta.

studio typis vulgarunt *). Quo nomine etsi duumviris istis magnam debent habentque gratiam tum historicae doctrinae, tum literarum Orientalium amantes, vehementius tamen dolent, quotquot harum rerum periti atque idonei sunt arbitri, in edendo libro non tantum positum esse curae ac diligentiae, quantum et pretio ipsius debebatur, et communem eius utilitatem promovendi consilio, quae sane eo, quo nunc quidem habitu editus est liber, haud parum imminuta videtur. Quod si enim quae critici sunt muneris spectemus, contextus Syriacus typis expressus multis mendis et maculis foedatus est, eiusque expurgandi et nitidandi periculum non nisi rarius fecerunt editores. Sin de iis quaeramus, quae ad interpretis officium proxime pertinent, tum versio Latina **) saepe scriptoris a mente longius aberrat, ut ea niti qui velit, utpote sermonis Syriaci aut minus peritus, aut prorsus ignarus, ei metuendum sit, ne Barhebraeo sententias affingat, a quibus is fuerit alienissimus; tum pleraque etiam obscuriora, quae vel ex historiae doctrina, vel ex usu linguarum illustranda fuerant, in notis parca nimis manu adiectis intacta praetermittuntur. Quid? quod ne indicibus quidem, neque historicis, neque
geo-

*) Prodiit Lips. 1789. 4.

**) Iniquus tamen sum, ni moneam, valere hanc censuram potissimum in eas chronici partes, quas BRUNSIUS Latine reddidit, multoque accuratiorem esse eam Versionis partem (p. 191 — 378.), quae KIRSCHII industriae debetur, qui idem in notis nonnunquam admissos a socio errores feliciter correxit.

geographicis, qualibus minime omnium carere posse videtur hoc librorum genus, consultum fuit chronici utilitati, lectorumue commodis.

Non is ego sum profecto, qui consilio illiberali, commemorandis his vitiis derogatum quid velim de laudibus virorum, qui aliis etiam scriptis de bonis literis optime meruerunt. Quin imo lubens profiteor, a me quoque magnam eos gratiam iniisse edito Abulpharagii chronico. Quidquid enim ex eo didici, quod sane haud parum est, illis acceptum refero, quorum nisi opera intercessisset, per omnem facile vitam cariturus fueram hoc scientiae incremento. At hoc magis etiam doleo virorum doctissimorum vicem, quibus per festinationem operarum *) haud licuerit conferre ad ornandum scriptorem suum, quidquid ex ingenii sui fonte, doctrinaeque qua valent copiis, modo plus temporis ipsis concessum fuisset, non fuerant non collaturi. Doleo, illis, quem ex labore taedii pleno reportare debuerant, fructum, accuratae editionis laudem, aliena culpa periisse. Doleo et Abulpharagii sortem, qua incomior, quam par erat, horridiorque habitu in publicam lucem prodire iussus est, idem fere expertus, quod Georgius Elmacinus, cuius Historia Saracenicæ, etsi Thomam Erpenium, at quantum virum! editorem nacta, tot tamen scatet et textus mendis, et versionis vitiis, ut vel diligentissima, quam Reiskius et Koehlerus **) in iis eluendis posue-

A 2

runt

*) Vid. *Praefat.* p. VII. et XV.

**) J. J. REISKIUS quidem passim, praesertim in notis ad Abulfedae *Annales*

runt, opera necdum illi restituta sit forma integra aut nativa facies.

Verum enimvero, si missis querelis parum fructuosis subsidia potius dispiciamus, quae ad supplendos istos qualescunque editionis defectus vtiliter adhiberi possint: in his, ad eam certe quod attinet chronici partem, qua historia temporum ab aetate Barhebraei remotiorum continetur, si non principem locum, at saltem haud vltimum assignandum arbitror Graecorum posterioris aetatis historicorum scriptis. De quo facile mihi assentietur, quicumque nec ignoret, quantopere viguerit inter homines Syros dudum ante Barhebraei tempora literarum Graecarum studium, et meminerit, chronici auctorem non modo Graecae linguae ipsum quoque peritum fuisse*), sed etiam, vt plus fidei faceret narrationi, diserte nonnunquam

nales Muslemicos (T. I—V. Hafn. 1789—1794. 4. ed. J. G. C. ADLER.) permulta Historiae Saracenicae (ed. Lugd. Bat. 1625. fol.) loca, quae tangendi occasio offerretur, aut emendavit, aut illustravit; JO. BERN. KOEHLER vero de industria hoc egit tum in *specimine emendat. in scriptores Arab.* adjecto ejusd. *Notis et emendat. in Theocritum.* Lubec. 1767. tum in *Obs. ad Elmac. Hist. Saracen.* insertis *Repertorio Eichborniano* T. VII. VIII. XI. XIV. XVII. quae tamen vltra pag. 45. operis non procedunt.

- *) Vid. ASSEM. B. O. T. II. p. 244. Quod vt Assemano vel ei potius, cujus fide hoc tradit, facile accredam, moueor vel frequentibus exemplis tum singularum vocum plane Graecarum, quas alibi vix reperias, B. vero Syraco sermoni immiscuit, tum locutionum etiam, quas ad Graecae linguae rationem manifesto conformatas is primus fortassis vsurpauit. Vtriusque generis nonnulla postea afferentur.

quam ad Graecorum auctoritatem prouocasse *). Sed quanti faciendum sit istud subsidiorum genus, certius ipso vsu cognoscetur, si ita legatur Syri chronicon, vt cum eo conferantur identidem ceterioris aetatis Graeci, ex quibus hansisse illum iusta suspicio sit, quales Eusebius, Theodoretus, Socrates ex scriptotibus ecclesiasticis, item Georgius Syncellus, Theophanes alique, qui dicuntur, scriptores Byzantini. Mihi saltem ex ista, quam aliquot abhinc annis institui, collatione, magna nata est obseruationum copia, quibus aut corruptis chronici locis certam adhibere medicinam, aut obscurioribus, qua indigeant luce, eam affundere posse mihi videor. Haud secus de iis existimauit, immo vt publici eas iuris facerem mihi auctor fuit, quicum eas communicaueram, Cl. Lorzbachius, inde ab adolescentia mihi amicitia conjunctus, quem, vt omnino de literis OO. ita de chronico etiam Abulpharagii **) optime meruisse inter omnes constat. Ego igitur, qui huius Viri auctoritati plurimum tribuere dudum consueui, benigno eius de obseruationibus meis iudicio facile adduci me passus sum, vt earum saltem specimina aliquot, oblata hac per solemnia academica occasione, in lucem proferrem, aliorum etiam Virorum doctorum de earum momento iudicium experturus.

Ad

*) Velut *Epiphanii*, p. 21. *Clementis Alex.* p. 29. 33. *Eusebii* saepissime, *Socratis Scholastici* p. 69. etc.

**) Vid. Viri Cl. *Archiv für die Morgenl. Literatur*, 1. B. Marb. 1791 p. 195—291. et *Neues Repertorium etc.* von PAULUS, Th. III. S. 81. ff.

Ad pag. VII. Versionis, textus p. IX. lin. 2.

In regionibus, quae diuiso altera vice inter Noachi filios orbe terrarum, Japheti posteris obtigisse hic dicuntur, vltimo loco numeratur Hispanorum *ad Gariraeos vsque terra*. At *Gariraeorum* nulum extat in Hispania vestigium; celeberrimum contra τῶν Γαδει-
 γῶν nomen, vbi Solinus*) *extremum* ponit occidentem versus *noti orbis terminum*, et quousque in Europa processisse Japheti prolem praeter alios Josephus**) tradit. Quis itaque dubitet, quin solemnitas illa in Syriacis literarum Dolath et Risch confusio***) hunc quoque locum adfecerit, vt pro לגארירא rescribendum sit לגארירא, *ad Gades vsque*? Qua de correctione admoneat interpretem vel ea, quae paucis interiectis praecesserat apud auctorem nostrum fabula de terra primum a Noacho filiis disperdita, satis illa nota ex Epiphanio et Eusebio. Namque hoc etiam chronici loco Japheti fines porrigi dicebantur לגרירון, vbi fontem, vnde fluxit narratio, prodit manifesto, quae in voce Syriaca seruata est, secundi casus terminatio Graeca.

Ad pag. XVIII. Textus, lin. 4.

Quod hic legitur אַניאַס, idem cum אַנינוס esse censens interpres pro *Aniani* chronographi nomine habuit, quasi
 ejus

*) Cap. XXIII.

**) Archaeol. L. I. c. 6. quem locum Zonaras exscripsit p. 20. edit. Paris.

***) Eam facillime librariorum negligentia iis accidere vocabulis, quibus geminum punctum, numeri pluralis indicium, superscriptum sit, quale est id de quo hic agitur, tirones monendi sunt.

eius de sententia tres tantum imperii annos primo Francorum regi tribuendos esse moneat Barhebraeus, aliis annos octo numerantibus. Equidem istud scribendi compendium, cuius exemplum alibi *) offendi, hic quoque facile admiserim, modo ne abesset particula אִךְ *secundum*, quam praemitti oportuerat chronographi nomini, si quod interpretes dixisse opinatur Barhebraeus, id dicere reuera voluisset. Neque vero justam causam video, cur aut אִךְ excidisse, aut omnino lacunam adesse suspicemur. Quidni enim in אַנְיָאס agnoscamus ejus nomen, quem primum Francorum regem fuisse tradat Barhebraeus, videlicet *Aeneae*? Certe Eusebius itidem et Aeneam perhibet primum (nouae scil. stirpis) Latinorum regem, et de annis imperii eius eundem quem Syrus dissensum memorat **) *Francos* autem nostro dici, quibus antea *Latinis* nuncupatis inde a Romuli aetate Romanorum nomen inditum sit, ipse mox disertis verbis declarat ***). Ceterum in versione Philoxeniana Act. IX. 33. pro Graeco Ἀνεας siue Ἀνεϊας similiter אַנְיָאס reperitur, quod monendum duco, ne quis forte simplicis quae dicitur versionis auctoritate, quae Actuum
I. c.

*) Textus Syr. p. 39, lin. penult. ubi אַנְיָאס certissime Anianus chronographus est.

**) Λατινων ἰβασιλευσαι ἢ Αἰνεϊας ἐτη γ'. — Τινες ἐτη ἢ φασὶ τοὺς Αἰνεϊαν βασιλευσαι Λατινων μετὰ τὴν ἀλωσιν Τροίας· ἕτεροι δὲ τρεῖς μόνον βασιλευσαι ἀπὸ τοῦ Δ' ἐτος μετὰ τὴν αὐτὴν ἀλωσιν. EUSEB. *can. chron.* in J. J. SCALIG. *Theo. Temp.* p. 128. (Edit. 1658). Conf. et SYNCHELLUM, p. 171.

***) Text. Syr. p. 25. lin. 14, 15.

I. c. אָנִיס exhibet, redargui meam de chronici loco sententiam opinetur.

Ad pag. XXVI T. lin. 14, 15.

Regnante inter Judaeos Hiskia, in Sicilia praeter alias civitates conditae perhibentur מאַרוֹניסוֹס וּבאַרוֹניסוֹס, *Marathonia et Baronisus*, quae cum inaudita sint in antiquitatibus Siculis nomina, locum quidem corruptum iudicarunt, alii tamen aliter tentarunt viri docti. Quos inter Lorsbachius V. Cl. (*) pro *Marathonia*, felicissima correctione *Tauromenium*, מאַרוֹמֵנִיָּא reposuit, alterius nominis loco acute, vt solet, suspicatus, scripsisse Barhebraeum וּבאַץ נַכְסוֹס *siue secundum alios codices Naxus*. Aperte nimirum testatur Plinius, quique eum fore sequitur, Solinus, *Tauromenium* eandem esse coloniam, *quae antea Naxos* nominaretur (**); vt a fide non abhorreat, quod Lorsbachius sumit, eidem vrbi in aliis, quibus Barhebraeus vteretur, libris priscum Naxi nomen tributum fuisse, in aliis recentius Tauromenii, atque eam ipsam sententiam in hoc loco inesse. Qua specie etsi vehementer blanditur viri Cl. coniectura, et leniore tamen et certiore correctione genuina lectio reuocabitur, si vna litera initiali Beth in Coph mutata, *Baronisi* in locum *Cherronesum* (כאַרוֹניסוֹס) substituamus.

*) Vid. Neues Repertor. für bibl. u. morgenl. Litteratur, T. III. p. 82.

**) PLIN. *Hist. Nat.* L. III. c. 8. SOLIN. Cap. V. a quibus tamen dissentiunt STRABO aliique Graeci, qui diuersas faciunt Tauromenium et Naxon. Sed hunc dissensum componendi non est hic locus. Vid. qui hac de re, nec non de Tauromenii aetate docte disputat RICH. BENTLEY *Diss. de Epist. Phalar.* §. VI, et *Resp. ad C. Boyleum* p. 99. ss.

amus. Indicium eius Eusebio debeo, qui inter alia gesta illustriora, ad Hiskiae aetatem relata, haec quoque memorat: ἐν Σικελία Νάξος ἐκτισθη. ἐν Σικελία Χερρονήσος ἐκτισθη *), *Cherronesi* scilicet *conditum*, ex vsu loquendi Graecorum, in verbo κτιζειν recepto, eum dicens, qui proprie *v. bis* erat, in *Cherroneso*, i. e. promontorio Siciliae exstructae, nimirum *Mylarum*, (hodie *Milazzo*), cuius nomen vicissim ipsi peninsulae s. promontorio inditum fuisse Scholiastes Apollonii L. IV. testatur, in tribus promontoriis (ἀκροίς), vnde Trinacriae nomen Sicilia traxerit, numerans et Μυλας, χερρονήσον Σικελίας, ἐν ἧ ἀκροί τῶν ἡλίων βοῆς ἐνεμόντο. Sed hanc ipsam, quam ab Eusebio monitus

*) Vid. SCALIG. *Thes. Temp.* p. 47. coll. GE. SYNC. p. 212. Ex ista Naxi apud Eusebium cum Chersoneso conjuncta mentione quantum praesidii petere possit LORSBACHIUS, ad tuendam priorem conjecturae suae partem, nemo non videat. Tauromenium enim, etiamsi ista, de qua Barh. loquitur, aetate neque nomine neque re exstiterit, quippe Olymp. demum XCVI. id est tribus circiter saeculis post conditum, valde tamen verisimile est, a Barhebraeo, Naxi conditae tempus Eusebii ad instar notaturo, Naxi loco, ob eam quam supra attuli causam, fuisse nominatum. Eadem vero, qua Syrum nostrum vsuum esse sumo prolepsi, Porphyrium etiam, Jamblichum et alios per Tauromenium Naxon, cujus excisae in locum illa vrbs successerit, intellexisse, BENTLEIUS ostendit *Diss.* I. c.

*) Vid. SCALIG. *ad Euseb.* I. c. p. 76. s. Ad eandem rationem EUSEBIUS *can. chron.* p. 115. Βιθύνια ἐκτισθη, quod in *chron. Syr.* p. 16. l. 13. recte exponitur de *urbibus in Bithynia conditis*. Neque aliter intelligenda sunt, quae ibid. Eusebius habet: Μηλος καὶ Θάσος καὶ Ἀλικισθη

B

leg.

tus Barhebraeo dudum vindicaueram lectionem, בארוניסוס
in chronici Syr. codice Ms. qui Lutetiae Parisiorum asser-
uatur, reperit Vir perill. A. I. Silvestre de Sacy (*), vt ita
omnis, quae superesse possit, eximatur dubitatio.

Ad pag. XXVI. T. lin. 18, 19. Vers. p. XXV.

Manasses Judaeorum rex, ab Assyriis captus et Niniuen
abductus, ibidem includitur בוריון דנחשא, quod Cl. Bruns
vertit *turri aenea*, nixus auctoritate Bahlulidae lexicographi,
qui vocem ווריקון, hic quoque, vt opinatur interpres, le-
gendam de *turri* explicauerit. Ab eo dissentiens Kirsch V.
Doct. ווריון mauult, ex סרפ cippus, compes, ducendum, vt Ma-
nasses *compedibus aeneis* vinctus dicatur. **) Mihi quidem
lectio proba videtur, nec sollicitanda. Nam ווריון cum
totidem literis ex gr. ζωδιον manifesto expressum sit, quam
vocabulum apud ceterioris aetatis Graecos habet *simulacri*,
non animalis tantum sed omnis omnino, significationem ***),

eam

(leg. Καλλις) ἐκτισθησαν και Παιφος. Eadem loca in chron. Syr. l. c.
post Bithyniam memorantur, sed ita, vt fere videatur Barh. ea pro
urbibus Bithyniae habuisse.

*) Quod testatus est literis ad Lorschachium datis, cuius rogatu codi-
cem illum in locis nonnullis, vel ab ipso Lorschachio, vel a me
conjectando tentatis, beneuole euoluit et inspexit Vir summus, de
literis OO. supra meas laudes meritis, idemque sua erga exteros
harum literarum amantes voluntate, eosque iuuandi studio singulari
conspicuus.

**) Vid. not. 32. p. VII. VIII.

***) Vid. DUCANGII *Gloss. med. Graec.* in v. vbi ζωδιον a glossatoribus
per voces ἀγαλλμα, εἰδωλον, ἀνδρειας aliasque similes explicatur.

eam nemo eidem a Syris adoptato iure abnegauerit. Qua admissa, cui non continuo in mentem veniat notissima illa, vel ex I. A. Fabricii Cod. pseudepigr. V. T. *), fabula de Manasse rege, qui insani idolorum amoris, quo furens ipsum adeo templum Iehouae illata Iouis statua profanasset, hanc quidem poenam tulerit, vt Perilli ad instar *simulacro aeneo* includeretur, at postea tamen, quam in carceris istius angustiis carmine illo suo resipiscentiae documentum edidisset eximium, rupto vi numinis simulacro, saluus inde euaserit? Ita legitur haec fabula apud Georgium Syncellum et Glycam **), quorum ille quidem *ἀγάλμα χαλκῶν* fuisse Manassis carcerem tradit, hic vero nunc *εἰδωλον* eundem, nunc *ζωδιον* etiam vocat. Quo vltimo vocabulo quum eandem rem narrans et Barhebraeus sit vsus, qua specie addubitari possit, eademne id Syrus significatione, qua Graecus, vsurpauerit, equidem non intelligo.

B 2

De

*) Tom. I. p. 1100 ss.

**) SYNCCELL. p. 214. GLYCA. p. 197. Scire aues, qua forma fuerit istud *ζωδιον*? EUTYCHIIUM adeas (T. I. p. 258.) et *Paraphrasin Chaldaicam* 2 *Chron.* XXXIII, 12. ss. Ille *virulum* aeneum dabit, haec *mulam* (v. 12. מולדור in edit. M. F. BECKII, cuius loco D. WILKINS ex Ms. Cantabr. מולרור restituit, et v. 13. in vtraque editione מולחח, Conf. et Syr. מולחח, מולחח *mulam* item significans.) Addit vterque, ignem simulacro suppositum fuisse, quo vreretur alter ille Perillus. Non dissimilia adjicere possim ex *Midrasch Rusb* aliisque, nisi satis jam esset nugarum.

De illa vero Bahlulidae glossa, cuius praesidio suam se-
neri posse correctionem et versionem Brunsius sibi videba-
tur, vereor vt omnino sit assecutus mentem glossatoris.
Duae enim quum sint vocis arab. تورج, qua is reddidit sy-
riacam טוריקון, significationes, altera eaque propria *turris*,
ducta illa vna cum ipso verbo ex gr. πυργος, de qua sola Cl.
Br. cogitauit, tropica altera, qua de *Zodiaci signis*, quae טוריא
a Syris, i. e. (ζωδια *) vocantur, Arabum loquendi vsu fre-
quentatur **): vtram earum nunc in mente habuerit glossa-
tor, ex ipsa sane, quam explicare instituit, voce Syr. טוריקון
diudicandum erit. Haec igitur siquidem manifesto haud alia
est, ac Graeca ζωδιανος, glossam eius ambiguum تورج nemo
vnus

*) Istius significationis in טוריא exemplum offere videntur Hexapla
Syr. in loco 2 Reg. XXIII, 7. vid. Repertor. P. X. p. 86. coll.
P. XV. p. 50. Suspicio me tenet, טוריא pertinere potius ad V. 5.
eaque voce Aquilam reddidisse Hebr. מולרה, a Vulg. Hieron. aliis-
que pariter de 12 signis expositum. Conf. BIEL v. Μαζερωθ, et DRU-
SII *Fragm. vet. interpr. Graec.* p. 277.

**) تورج et تورج de signis Zodiaci frequenter obuia. Vid. e. g.
Hist. Dyn. p. 10. ALFERGANI *Elem. astron.* p. 16 etc. HARIRI *Cons.*
XXX. vbi in laudatione agri Sarugensis mansiones eius cum تورج
12 signis venuste comparat poeta. Add. ARABS. *vit. Tim.* (ed. Man-
ger.) T. I. p. 538. Idem p. 590. in ambiguitate vocis ludens cum
hac significatione propriam illam *turris* per syllepsin, quam vocant,
coniunxit, ad quem locum scite obseruat editor, Zodiaci signa
spectari ab Arabibus tanquam orbium coelestium turres. Conf. et
TH. HYDE *Comm. in Vluh-Beigbi rabb.* ad arietem, p. 30.

stellarum figuris *صوت* dictis eas solas זוריקון nominari, quibus Arabes *turrium*, *تورج*, nomen indiderint. Perinde enim vt ζωδια, ita et *تورج* constat solis dodecatemoriis proprium esse et peculiare vocabulum. Sed ad Barhebraeum redeo.

Pag. XXXVIII. lin. 16, 17.

De Socrate, quem turpis puerorum amoris falso accusatum fuisse tradiderat Barhebraeus, in medium profert Gregorii theologi i. e. Nazianzeni testimonium, quod interpretes ita reddidit: *Amor, quo Socrates in pulchritudinem ferebatur, pudorem mihi suffundit. Ego enim dico, me pueros amare, etsi vix laude digni sint.* (Vers. p. 36.) Haec neque Gregorius scripsit, neque ei affinxit Barhebraeus. Illius orationem priorem in Julianum si euolueris, haec inuenies: — — *της Σωκρατης φιλοκαλιας ἀιδεσμαι γαρ εἶπεν παιδερασιας, καὶ ν̄ σεμνοποιηται ταις ἐπινοιαις* *). Quae si cum Syriacis componantur, apparebit, verbum verbo respondere, modo, quae verissima est Lorschbachii V. Cl. correctio, pro *בשבחא*, *laudibus*, rescribatur *בחשבא*, *cogitationibus*. Hac enim significatione, etsi ea exsulat e lexicis, reperitur tamen *השבחא* in versione Hierosolymitana Matth. XXII, 37. pro Gr. *διανοια*.

Ad pag. XXXIX. lin. 9, 10.

Alexander M. subegisse perhibetur לארקוניא ולמוריא, *Hyrcanos et Mauros*. מוריא, etsi de *Mauris* i. e. Aethiopibus

p. 154.

*) Opp. T. I. p. 78. ed. Lips. 1690.

p. 154. chronici recurrens, hic tamen locum habere nequit. Itaque Cl. Lorschachius *) למדיא reposuit, *Medos*, prouocans ad Latina Eusebii chronica, quae habent: *Hyrmanos et Medos subegit*. Sed cum veri paulo dissimilius sit, Barhebraeum post ea, quae de euerso Persarum regno vniuerse dixerat, separatim nunc memorare Medos ab Alexandro subiugatos, feliciore, vt mihi quidem videtur, coniectura, Brunsius V. Cl. genuinam lectionem restituit למרדיא, *Mardos*. Post mortem enim Darii et Hyrcaniam subegisse, et Mardorum regionem inuasisse Alexandrum, ex Diodoro**) aliisque constat. Sed quidquid reliquum esse possit dubitationis, Mardosne Hyrcaniis adiunxerit Barhebraeus, tollent id omne, quae is ante oculos habuisse videtur, Graeca Eusebii: Ἀλεξάνδρος Ἑρκανῶν καὶ Μαρδῶν ἐχειρωσάτο ***).

Ad pag. XL. T. lin. 15.

Vrbibus a Seleuco Nicatore aut conditis, aut instauratis ****) accensetur et מלמא quae non est, vt interpreti (not. 48.) videbatur, *Phellus* Lyciae, sed *Pella*, Peraeae siue Palaesti-

*) *Neues. Repertor.* P. III. p. 84.

**) L. XVII. cap. 75, 76.

***) l. c. pag. 57. et 177. Eadem leguntur apud GEORGIUM SYNCE-
LUM p. 261. et CEDRENUM p. 152.

****) Syr. enim מלמא, aequae ac Hebr. מלמא, non solum de primis vrbibus conditoribus vsurpari, sed de iis etiam, qui dudum conditam instaurant, aut moenibus cingunt, vix est quod moneam. Conf. J. D. MICHAELIS *Suppl. ad Lex. H. v.* מלמא.

laestinae trans Jordanem vrbs, a Ptolemaeo et Stephano Coelesyriae, Decapolitanae regioni a Plinio contributa, quam nescio quo alio nomine antea appellatam *), quum Seleucus refecisset, cognominem fecit oppido Macedoniae, Alexandri M. natalibus nobilitato. Eusebius certe in chronicis **) easdem sex Syriae vrbes, quas Barhebraeus, enumerat, hisque septimam subiungit non *φελλον*, sed *πελλαν*. Nec minus Appianus ***) inter complures Syriae vrbes, quibus pro more Macedonum nomina oppidorum Graecorum vel Macedonicorum Seleucus indiderit, Pellam quoque memorat.

Ad pag. XLVIII. Vers.

„Anno XIX. Tiberii misit Abgarus, rex Edessenus,
„*legatum* etc.“

Interpreti Syriacum *צירא* *legatum* reddenti obuersabatur, ut opinor, Hebraica vocis significatio, aliena a Syrorum loquendi usu, ex quo *צירא* de *pictore* accipiendum est, qualem ab Abgaro ad Jesum ablegatum fuisse, non modo Constantinus Porphyrogenetus, Cedrenus aliique Graeci fabulantur, sed ipse etiam chronici nostri auctor in libro suo Arabico (pag. 113.) copiosius narrat.

Ad

*) Secundum STEPHANUM *de urbibus* Pella antea *Beri* dicta fuit. Cuius tamen hac in re fidei eo minus tribuam, quod in *Διορ* hanc urbem cum Pella confundit. Conf. RELANDI *Palaest.* T. II. p. 736.

**) Vid. Graeca Eusebii l. c. p. 179. coll. Vers. Hieron. p. 139.

***) Vid. eius *Syriaca* cap. 57, *Edit. Schweigh.* T. I. pag. 623.

Ad pag. XLI. Vers.

„Constantinus Magnus fuit diebus Diocletiani imperator
 „in Gallia, et pater Constantini Victoris, postquam
 „biennio regnauerat. *Vsus est matre Helene.*“

Α'νιστορησις omnem omnino maculam *) a Barhebraeo propulsare etsi animum non induco, in hoc tamen loco quidquid inest erroris, certum habeo ab interprete id admissum fuisse, non ab auctore. Illi quidem Viro Cl. fraudi fuit epitheton ארבר, quod cum vertendum fuisset *maior, senior*, ex nostro loquendi vsu *Magnum* reddidit, de Constantino Magno, quod ultima verba indicare videntur, accipiens, quae de patre eius, Constantio Chloro dixit Barhebraeus. Quo errore effectum est, vt expedire non posset Vir Cl. locum, qui non est ex difficilioribus, iudicaretque (not. 78.), in textu Syriaco verba nonnulla esse corruptissima, idcirco in versione omittenda. Enimvero et textus sanus atque integer est, excepta vnica voce שנין, *anni*, leui duarum literarum transpositione in נשין, *uxores*, mutanda, et quae prorsus praetermisit interpres, tam perspicua sunt, quam quae maxime. Barhebraei nimirum sententia, modo lenissima illa correctio admittatur, totidem verbis vertendo expressa haec erit: *Constantinus senior, — — pater Constantini Victoris, quum imperium susciperet, duas habuit uxores, Helenam, Constantini Victoris*
 ma-

*) Insigne istius vitii specimen, ex Chronici pag. 225. et 235. enotauit Cl. LORSBACH, vid. *Neues Repertor.* T. III. pag. 89. ss.

matrem, et Theodoram, filiam Maximiani tyranni Quae quin scripserit ille, non est cur dubitemus. Nimirum aut fallor, aut voluit Barhebraeus, Helenam neque concubinam Constantii fuisse, neque etiam legitimo toro, quo iuncta illi fuisset, Theodora causa expulsam, quarum opinionum alterutram fere Graecorum scriptorum animis insedissee constat *), a quibus dissentiens noster suum ipsius, quod ipsi licuit, secutus est iudicium. Ceterum וְכִיָּא *victor*, solemne apud Syros verbum est, quo Constantinum, qui vulgo Magnus dicitur, ab aliis, quibus idem esset nomen, discernunt. Sed neque infrequens apud Graecos Constantini agnomen, aut si malis praenomen, ὁ Νικητής, cuius originem et vim Eusebius pandit in vita Constantini **).

Ad pag. XLVIII. T. lin. 2.

De Juliano Apostata narratur, eum victu cultuque ut philosophus agnosceretur, aula eiecisse et *coquos* et ספסירא, quo vocabulo quodnam hominum genus designare voluerit auctor, non liquet. Bruns V. Cl. *institores* reddidit, qua significatione ספסירא in talmudici operis loco aliquo obuium est, quem Buxtorfius in lexico enotavit. Et Ammianus et Socrates ***) *coquis* aliisque mollitiei administris, quos facessere iusserit

*) Vid. ZONARAS initio L. XIII.

**) L. II. c. 19. vbi vid. H. VALESII annot.

***) AMMIANUS L. XXII. c. 4. SOCRATES L. III. c. 1. ἑξέβαλε δὲ τῶν βασιλείων ἐυναχῆς, κερῆεις, μαγειρῆς. Sic et THEOPHANES p. 39. κερῆεις.

serit Julianus, *tonsores* addunt. Vnde suspicio mihi nata, Barhebraeum quoque scripsisse ספרא *tonsores*. Neque adhuc me poenitet coniecturae, quanquam [aliis magis arrideat fortasse, quod Lorsbachio in mentem venit, ספסירא idem significare, quod Arab. سمسار, *proxenetae*, eoque nomine hic appellari *agentes rerum* et *curiosos illos*, quorum e palatio amotionem Juliano laudi dedit Libanius *).

Ad pag. LXIX. Textus, Versionis p. LXVI.

De conditionibus pacis, Iouianum inter et Persas compositae, quae retulit Barhebraeus, interpret reddidit; „Iouianus igitur humiliter Saporem adiit, qui quum assereret, „si Romani Persis (regionem) vsque ad Euphratem cederent, „non amplius flagraturum esse bellum, quod inter eos exarserat, „Iouianus Nisibin tantum *libenter* illi dedit, illumque pacavit.“ Sed et nescio, an pro arbitrio nouam significationem subiecerit vir Cl. verbo פרע, quod de belli *flagrantia* usurpatum me legere vsquam non memini, et offendor verbis דלא עמלא, *libenter, haud aegre*, huic contextui ipsique rei minus congruis, quorum in locum si correctione haud sane violenta substituere mihi liceat עמורא דלא *sine incolis*, Barhebraei sententia haec erit: „Iouianus pro lenitate sua (per legatos) „Saporem adiit, qui quum declarasset, etiamsi tota ad Euphratem vsque regio Persis cederetur, *non tamen iustam eam*

C 2

fore

*) *Parent. in Jul. Imp. cap. 65. Conf. de utroque isto hominum genere Cod. Theod. L. VI. tit. 27. et 29: cuius ad leg. 1. istum quoque Libanii locum contulit JAC. GOTHOFREDUS.*

„fore compensationem *) vastitatis et noxae per Romanorum incursationem Persarum terris illatae, ille Nisibin tantum, at sine incolis, Saponi tradidit.“ Vere autem sine incolis transisse urbem in iura Persarum, post Ammianum (L. XXV. cap. 7.) tradidere Zosimus et chronici paschalis, vulgo Alexandrini auctor **). Ceterum, quod Nisibin solam Persis tunc traditam fuisse dicit Barhebraeus, indulsisse nonnihil videtur studio suo in Jouianum, principem christianum. Nam vna cum Nisibi non solum aliam haud ignobilem urbem, Singaram (Syr. שיגר dictam), itemque Castra mororum s. Caphartutam cessisse Persis Ammianus refert, sed etiam eodem pariter et Zosimo testibus, integrae prouinciae aliquot trans Tigrim sitae sub Persarum potestatem rediere ***).

Ad pag. LXXII. T. Vers. p. LXIX.

„Theodosius Roma reuersus Thessalonicae aegrotauit,
vbi quum explorasset Achilusum (Basilium) episcopum,
et

*) Verba בהון רהיא חרבה מתפרע לא olim interpretabar: *se non ulturum esse vastitatem per Romanos illatam.* At monuit me Cl. LORSBACH, actiuam *ulciscendi* vim in forma Ethp. verbi פרע nullo exemplo posse firmari. Quare nunc praefero *compensandi* s. *restituendi* significationem, cuius exempla haud pauca ex N. T. affert C. SCHAAF in *Lex. Syr.*

**) ZOSIMUS L. III. c. 31. — Νισιβη δε παραδεναι διχα των ενοικωνταν. *Chron. pasch.* p. 299. — δεναι Ρωμαιις Περσαις — την λεγομενην πολιν Νησιβειαν γυμνην συν τειχεσι μοιςις ανευ ανδρων των οικωνταν αυτην.

***) Conf. etiam SOCRATES L. III. c. 22. SOZOM. L. VI. c. 3. et ad primumque locum H. VALESIIUS.

„et cognouisset, eum non esse Arianum, ab eo baptizatus et sanatus est.“

Ita quidem interpres. Verum Syr. אכילוס non est *Basilius*, sed *Acholius* s. *Ascholius*, idque fuit reuera nomen episcopi, de quo hic sermo est, satis noti ex Basilio M cuius tres exstant epistolae ad illum datae, ex Ambrosio laudum eius praecone in epistola ad clerum Thessalonicensem, nec non ex Socrate et Sozomeno, eadem quae B. narrantibus de imperatore Thessalonicae aegrotante ibique baptizato ab Acholio *). Deinde verba Syriaca: כר עקב עם אכילוס, vt reddamus potius: *postquam cum Acholio disseruisset*, iubere videtur particula עם verbo subiuncta, cuius loco, si *explorandi* notio peruulgata nunc verbo עקב subiicienda esset, על aut ל quin scripturus fuisset B. non dubitauerim. Illius vero et constructionis et significationis **) aliud exemplum habetur Chron. p. 397, vti et nomen עיקבא pro *disputatione* p. 59. et 441. inuenitur.

Pergit interpres: „Venit deinde Constantinopolin, et aedificauit ecclesiam Anastasii cura theologi magni, qui adhuc „ibi est;“ suspicatus (not. 80.), aut non esse verba ipsius Barhebraei, sed antiqui alicuius scriptoris, Theodosii aequalis, quem ille retentis eius verbis exscripserit, aut mendose scriptum esse הוה pro הוה, vt sensus sit: *quae ecclesia ibi adhuc est*. Sed vtraque coniectura facile carebimus, modo

*) Socr. L. V. c. 6, Sozom. L. VII. c. 4.

**) Ex prima, qua verbum valet vi, עקב עם erit *inuestigauit cum aliquo*, על עקב *inuestigauit de aliqua re*.

in mentem nobis venerit et *Gregorii Nazianzeni*, τῆ Θεολογῆ τῆ
 μεγαλῆ, quem honoris titulum ipsi veluti priuum ac pro-
 prium esse si probatum irem, actum agerem profecto, et
 oratorii siue templi Constantinopolitani *Anastasia* dicti, cuius
 nomen idem ille magnus qui dicitur theologus reddidit cele-
 bratissimum *). Neque enim in ambiguo nos esse hac de re
 sinit textus Syriacus, quippe clarissime *Anastasiam* (אַנְסַסְיָא),
 non *Anastarium* (אַנְסַרְיָא) ob oculos nobis sistens. Neque
 etiam incerti haesitabimus, quamnam sententiam subiiciamus
 verbis הָיָה עִמָּוָה בְּכַרְמֵי, *qui adhuc ibi erat*, si meminerimus,
 Gregorium episcopatu Cpolitano, quo eiectis a Theodosio
 Arianis, per triennium fere functus erat, sponte se abdi-
 casse et Nazianzum rediisse **). Vult igitur Barhebraeus,
 quo tempore Byzantium Theodosius venisset, etiamtum fu-
 isse ibi Gregorium, eiusque studio effectum esse, vt Anasta-
 siae oratorium ab imperatore instauraretur et insigniter am-
 plificaretur.

Quae

- *) Aedes nimirum priuatae, vbi Gregorius Constantinopolin delatus,
 dum vrbis templa occupauerant Ariani, sacrum orthodoxorum con-
 uentum agebat, mox in templum conuersæ sunt, cui siue a resusci-
 tata inter Cpolitanos per Gregorium puriore doctrina, siue aliam ob
 causam *Anastasiae* nomen inditum. Vid. SOCR. L. V. c. 7. SOZOM.
 L. VII. c. 5. Conf. et C. BARON. *Ann.* ad a. 378. Frequentissima
 porro apud THEOPHANEM, ZONARAM aliosque mentio τῆ τῆς ἁγίας
 Ἀναστασίας ναῦ. Vid. DUCANGII *Constantinop. christ.* L. IV. p. 141. ss.
- ***) SOCR. l. c. c. 7. 8. SOZOM. L. VII. c. 7. THEODORET. L.
 V. c. 8.

Quae paucis interiectis sequuntur de statua Placidiae imperatricis *) ab Antiochenis deiecta, deque caede, qua ignominiam istam vxoris nomini iniunctam vltus sit Theodosius, satis consona sunt iis, quae apud Theodoretum (H. E. L. V. c. 20.) leguntur. Quo collato minus etiam dubitabitur, verborum, quibus Macedonius Monachus**), vt perhibet Barhebraeus, libere atque animose obiurgauit imperatorem, ob editas Antiochiae strages, istorum igitur verborum versio quin sic refingenda sit: *Tu statuae aeneae causa, ad imaginem hominis effictae, qui audes homines perdere, Dei ad imaginem formatos?* etc.

Subiungitur narratio de tumultu Thessalonicensi, quo perierit vrbis praefectus. *Thessalonica* hic dicitur תשלוניקא, *Italiae caput*, quae lectio manifestum habet falsitatis indicium. Ego saltem nunquam mihi persuaderi patiar, rerum occidentis tam imperitum fuisse nostrum, vt nesciret, Romam Italiae esse caput. Itaque confidenter rescripsi תשלוניקא, Θεσσαλιας, *Thessaliae*. Certior etiam videbitur correctio, si Theodoretus conferatur, qui in eadem historia (H. E. L. V. c. 17.) Θεσσαλονικην vocat ἡγεμενην Θεσσαλιας, quanquam recte noui vnius Thessaliae caput Thessalonicen dicit, sed om-

*) תשלוניקא enim, *Placidam* s. *Placidiam* Barhebraeus cum Πηλοστομιο appellat Theodosii uxorem, quam Zosimus aliique Πλακίλλην dicunt.

**) In textu Syr. שבבנא, *beatus, pius*, sed et *monachus*, quod iam obseruauit J. D. MICHAELIS ad CAST. Lex. Syr.

omnium prouinciarum, quae sub dispositione praefecti praetorio Illyrici erant, Huc etiam pertinet, quod in Notitiis Graecorum episcopatum (pag. 406.) de metropolitano Thessalonicensi legitur: ὁ Θεσσαλονικῆς ἐξάρχος πάσης Θετταλίας.

Quae sequuntur in chronico, ita reddere placuit interpreti: „Imperator iratus poenam exigi iussit, atque occisi sunt cum reis 7000. Quapropter Ambrosius episcopus imperatori „Mediolanum aduentanti extra portam ecclesiae obviam iuit, „eumque cohibuit his verbis: non permittit tibi gloria re- „gia, vt te ipsum noscas; abi, *nec peccatum tuum amplifica, si „quidem oratio Deum ad iram commouet.*“ (Pressius: *neque ad- „augeas culpam precibus, quibus Dei ira prouocetur.*) „Imperator „suauiter prohibitionem accepit, nec absolutus est, donec „in se reciperet, *vt inuestigatio, unde caedes originem duxerit, per „triduum duratura et cessante ira, atque re ex iusto considerata, „decretum proditurum sit.*“ Interpres h. l. etsi nullam correctionis mentionem iniiciens, re tamen vera lectionem vertendo expressit ab ea, quam textus (pag. 73. lin. 2.) exhibet, diuersam, יריי scil. *initium, origo*, pro ירי, *digna*. Sed probum est haud dubie posterius. ירי לקטל proprie *digna supplicio*, dicuntur *causae capitales*. Integer autem locus ita potius reddendus erat: *nec absolutus est Theodosius, donec promississet, causarum capitalium examen se posthac per triduum protracturum esse, vt repressa iracundia, et praeualente rationis iudicio, iusta ferretur sententia.* Iam si Theodoretum (L. V, c. 18.) et Theophanem (p. 62.) conferas, his consona leges, nisi

nisi quod vterque pro triduo triginta dies dicit, quanquam et Barhebraeum pro תלתיך scripsisse תלתיך probabiliter coniectere possis. Ceterum non intelligo, qui factum sit, vt haereret interpretes in expediendo נפק, (not. 80. *) consueta futuri Peal forma, verbi נפק, *prodiit, exiit*. Nihil enim difficultatis habet locutio, נפק גור דינא *prodit sententia*, pro *fertur, promulgatur*, quippe et Syrorum mori, verba neutra loco passiuorum vsurpandi *), et consimili vsui, quem sororia Chaldaeorum dialectus eodem in verbo admisit **) accommodata.

Tum, quem exitum habuerint res Eugenii, Occidentis imperium adfectantis, et socii eius Arbogastis, ex Cl. Brunssii interpretatione his verbis refert Barhebraeus: „Aggressus „Theodosius tyrannum Eugenium, exercitum barbarorum, qui „cum eo erant, superauit. Barbari videntes se vinci clamarunt veniamque rogarunt. Imperatore igitur postulante, „tyrannum tradi, cito *prehenderunt eum, qui quum ligatus in „praesentia imperatoris esset, occisus, quippe ab Arbogasto suffocatus est.*“ Vltima haec neque historiae conueniunt, ex Zosimo (L. IV. c. 58.) aliisque cognitae, nec respondent textui Syria-

*) Vid. C. B. MICHAELIS *Syriasmus* L. III. c. 1. §. 3. et J. D. MICHAELIS *Gramm. Syr.* §. 94.

**) E. g. רתח נפקת Dan. II. 13. Ad eandem rationem Dan. II. 5. מלתח מני אורח R. SAADIAS recte interpretatur: *res a me decreta est.*

Syriaco, cuius, si modo pro mendo aperto איתוריה reponas איתוריה, hic est sensus: *prehenderunt eum ligatumque ad imperatorem adduxerunt. Illo autem peremto, Arbogastes manus sibi ipse intulit.* Ita Zosimus l. c. *ἐαυτον ὑπέσχε τω ξίφει*, Sozomenus (L. VII. c. 24.): *Ἀρβόγαστης δὲ φεύγων μετὰ τὴν μάχην αὐτοχείρ ἐαυτῶν γέγονε*. Neque vero necesse est, vt כחך de *suffocatione* aut de *suspensio* exponamus, nam et latius usurpari de quavis *nece violenta*, b. Michaelis ad Castellum dudum monuit.

Ad pag. LXXVII. T. lin. 13, 14. Vers. p. LXXV.

„Hoc tempore (imperante Leone Thrace) incendium „fuit Constantinopoli *), quando a mari ad mare ignis sae- „luit, et imperator aufugit trans aedem S. Mammaei, ibique „commoratus est menses sex. *Fecit instrumentum magnum* „*Leon Iblon.*

Ultimis verbis quem subiiciat sensum, nisi sermone Graeco in auxilium aduocato, nemo facile repererit. Namque tria hic occurrunt verba manifesto Graeca. Primum מנמל, quod interpres opinatus compositum esse ex מנמ, et ל quartus casus indice, *instrumentum* vertit, certissime *portus* est, λιμνη, Chronici p. 159, 177, 406, et saepissime alibi recurrens, frequen-

*) Hoc incendium, quo magna Byzantii pars conflagrauit, pluribus describitur ab EVAGRIO L. II. c. 13. et CEDRENO p. 348. Alii Graecorum chronographi ad annum quintum Leonis, alii ad septimum referunt.

quenter item in sacri codicis versione Syriaca obuium. In altero, itemque tertio vocabulo mendum residet, quod vtrumque, quale sit, facile reperiet, quicumque meminerit, frequentissime in Syriacis ex figurae similitudine oriri et literae Nun cum Lamed, et literae Jod cum Nun permutationem. Nimirum נאון pro לאון, אנבלון pro איבלון reponendum est, vt hic sensus sit: Istius incendii causa *imperator ad S Mamantem in litore freti se recepit, ubi sex menses commoratus portum magnum condidit* Νεον Ἐμβολον dictum. עברא de litore, Bospori scil. Thracii, vsu substantiuo nunc accipiam; עברא דמרי מאמא autem, *litus S. Mamantis*, ni fallor, ea illius litoris pars dicitur, quae prope aberat a Blachernis, suburbio Byzantino, et in qua et *templum S. Mamantis* extitit, et *palatium cognomine*, vtrumque a scriptoribus Byzantinis saepissime memoratum *). Ibi igitur dum commoraretur Leo, non portum solum, sed et *porticum* **) condidit, cui nomen inditum est νεος ἔμβολος, *noua porticus*. Ne quis haec speciosius quam verius dicta existimet, locum adscribam chronographi Graeci, qui si cum nostro loco componatur, dubitari non poterit,

D 2

quin

*) De monasterio et templo S. Mamantis vid. DUCANGII *Constantinop. christ.* L. IV. p. 185, et de palatio eiusdem nominis ibid. p. 174.

**) Ἐμβολος enim *porticus* est, non *portus*. Fortassis in textu Barhebraei excidit ante רבא vocabulum ונאנבלון *et portum*. De porticu, quam Arcadius ante praetorium extruxit, pag. 73. chronici occurrit אמפולון, cuius loco malim אמבולון, haud dubie itidem ex Gr. ἔμβολον. Vid. THEOPHANES p. 64. τῆστω τῶ ἰτιν Ἀρκαδίου ἀντοκεα-

της

quin aut Syrus Graecum exscripserit, aut vterque ex communi fonte hauserit. Ita igitur Chronici paschalis auctor anonymus ad annum Leonis septimum: τῆτω τῷ ἔτει ἐγένετο ἐμπρησμος μεγας ἐν Κονσταντινουπόλει, οἷος εἶδεποτε· ἐφαη γαρ ἀπο θαλασσης εἰς θαλασσης· και φοβηθεις λεων ὁ βασιλευς ἐξῆλθε περαν εἰς τον ἅγιον Μαμαν, και ἐποίησεν ἐκεῖ λιμεναριον και ἐμβολον, ὅστις ἔτω καλεῖται ὁ τοπος, Νεος ἐμβολος *)

Ad pag. LXXVIII. textus, lin. 1.

Narrauerat Barhebraeus, Leontinum **) imperatorem, tanquam puerulum imperitum, astu matris induci se passum esse, vt de capite suo demtum diadema imponeret patris sui Zenonis capiti, quo facto, Zenonem imperium sibi arrogasse. Similia leguntur apud Euagrium, Theodorum Lectorem, Theophanem aliosque. Jam porro subiungit Syrus, quae interpres tanquam sensu cassa in versione praefermisit ***): כרה עבר (sive potius cum cod. Paris. כרניכניכני) הובסוה

τῶν ἀναδειχθεις τον μεγαν ἐμβολον ἀντικρυς τε πραιτωριε ἐκτισεν. Conf. et DUCANGE l. c. L. II. p. 152.

*) pag. 324. ed. Paris. Ceterum λίμνη τῆς ἁγίας Μάμαντος ab eo tempore passim memoratur, e. g. apud THEOPHANEM p. 323.

**) Hoc nomine appellat B. quem Graeci Λεοντα τον μικρον dicunt, Zenonis et Ariadnae filium, cui Leonis a quo imperator designatus fuerat, successorem.

***) Vid. not. 82.

סיסתים דפררלתינא נעבר איך הופתסיס, deinde vero haec sequuntur: *paucos post dies mortuus est puer, unde multis suspicio iniecta, parentes eum de medio sustulisse.* Duplici coniectura restituere mihi posse videor verbis istis sententiam seriei accommodatissimam. In פררלתינא quidem, quae manifesto exotica vox est, latere suspicor Gr. *προελευσιν*, aut si mauis *προελθων*, vtrumque de *pompa* siue *processu publico* explicandum; pro סיסתים vero, *ὑποθεσις*, quod hic parum commodam inuenit sedem, reponendum arbitror סופטוה, *ὑπατος*, vt dixerit Barhebraeus; Zeno hac ratione imperio potitus filium *Leontinum in publicum solemni pompa procedere vt consulem iussit.* Veri certe speciem correctioni et explicationi meae conciliat, quod apud Theophanem *) ad annum Zenonis primum legitur: *τῷ τῷ ἔτει Λεων ὁ μικρὸς δέκα μὲν μῆνας συμβασιλευσας Ζηνωνι τῷ ἰδίῳ πατρὶ, καὶ προελθῶν ὡς ὑπατος, ἐτελευτήσῃ, καὶ μονὸς ἐκράτησῃ τῆς βασιλείας ὁ Ζηνων.*

Ad pag. LXXVIII. T. lin. 18, Vers. p. LXXVI.

Quem Basiliscus copiis aduersus Zenonem missis ducem praefecerat, Armatum, Zeno magnificis promissis sibi conciliat, eiusque perfidia adiutus Byzantio et imperio iterum potitur, Basilisco cum vxore et liberis exitio datis. Quae postquam retulit Barhebraeus, si interpretem audiamus, ita pergit: „Zeno, regno sibi firmato, fidem iuramento datam
„exsol.

*) pag. 103.

„exsoluit, filiumque Armati Caesarem constituit *et episcopum designavit. Habitarunt igitur simul.*“ At enimvero mirum, quid sit, quod socium imperii quem adsciuisset Zeno, eundem simul *episcopum* designaret! Nec magis intelligitur, quomodo accipiendum sit quod adiicitur, *habitasse illos simul.* Ad prius quod attinet, Barhebraeus dicit: ופקר דתהו אפיקוס, quod ultimum verbum, festinante oculo, cum פסא confudit interpres, haud attendens ad תהוה, quod ad Armati filium quominus referri possit, generis obstat differentia. Ita ioculari transfiguratione ex *ludo circensi* factus est *episcopus.* Neque enim aliud quid est אפיקוס, quam Gr. *ἵππικος*, plene *ἵππικος ἄγων*, *θεωρία ἵππικη*, quo ludorum circensium genere celebrari solebat imperatorum et caesarum inauguratio *). Eiusmodi vero spectaculis cum praesiderent Augusti et caesares, elatum occupantes in circo tribunal **), apparet, vt opinor, verba Barhebraei hunc in modum vertenda esse: *Zeno Armati filium Caesarem renunciauit ludosque circenses fecit, quibus ambo illi simul praesidebant.* Nimirum Zeno Armati filium, caesaris honoribus auctum, ad populum produxit, et in hipodro-

* Exemplum peti potest ex CEDRENO pag. 350. in Leone iuniore.

***) PROCOPIO *de bello pers.* L. I. c. 24. dicitur βασιλειος θενος, ἰδεν ἀπὸ βασιλεως ἰωθεὶ τον τε ἵππικον και γυμνικον θεασθαι ἀγωνα; THEOPHANI nunc *σινζος*, velut in loco mox excitando, nunc *καθισμα τε ἵπποδρομια*, e. g. pag. 103. et 107. Conf. et *Chron. pasch.* p. 284. vbi de circo, quem Cpoli condidit Constantinus M. praeter alia et hoc memoratur: *ἱποησεν ἐν αὐτῷ καθισμα θεωρια βασιλικη καθ' ὁμοιοτητα τε ἐν Ρωμη ὄντος.*

podromi solio iuxta se collocavit *). Ne dubitationi locus relinquatur, en verba Theophanis (pag. 107.): *ἐυθεως δε ἰππορικον ποιησας, Βασιλισκον τον Ἀρματις υἱον προβαλλεται ὁ Ζηνων Καισαρα, και συνεκαθισεν αὐτω βασιλει ἐν τῷ σενσω, και ἔτιμα τῆς ἡνιοχῆς συν τῷ βασιλει;* quocum concinit Chronici paschalis auctor (pag. 326.): *Ζηνων ὁ βασιλευς ἐποίητε καισαρα τον υἱον Ἀρματις τῆς στρατηλατῆς πραισεντῆς, Βασιλισκον ὀνοματι, και συνεκαθισεν αὐτω εἰς το θεωρειν, και ἰδον τῆς ἡνιοχῆς ὁ βασιλευς και ὁ καισαρ.*

Ad pag LXXXII. T. Vers. p. LXXX, LXXXI.

Betilosus, qui in versione vocatur, tyrannus, Syr. *שלטן*, decurtato ex *שלטן* nomine, non alius est quam *Vitalianus*, Theophani allisque Graecis scriptoribus dictus *Βιταλιανος*.

Mox *Iustinus senior* in textu Syr. appellatus *נסיך* **) ortus esse dicitur ex *Cedreno*, Thraciae oppido, quod cum

*) Vid. THEOPHANES p. 208. vbi de Justino iuniore, quum caesarem renunciasset Tiberium: *συγκαθηδρον αὐτῆς ἐποίησεν αὐτον ἐν ταῖς ἰπποδρομιαῖς και ἀισιαῖς ἡμέραις.*

**) Huius nominis loco *נסיך* scribendum esse censet interpres not. 93. eo quod Chron. p. 83. ita scriptum inveniatur, quod mihi tamen non nisi scripturae compendium esse videtur. Quin utrumque Iustinum aequae ac Justinianum Barhebraeus eodem nomine appellat, quod promiscue nunc *נסיך*, nunc *נסיך* exaratur, perinde

nusquam inueniatur, pro כררינוס equidem rescribam בררינוס, quoniam a Procopio (Hist. arc. cap. 6.) Iustino patria assignatur Βεδεριανα, quae secundum Agathiam (L. V. p. 166.) et Iustiniani locus natalis fuit. *).

Justinum seniore[m] fuisse dicit B. פשיטא, quod h. l. significare videtur *rudem literarum*, ἀμαθῆτον γραμματων ἀπαντων και ἀναλφαβητον, qualis Iustinus audit l. c. Procopii.

De eodem paucis interiectis B. haec narrat: „cum imperium adeptus esset **), postulauit rex Persarum a Iustiniano, Romanorum rege, quingenta et quinquaginta centenaria auri, de more ipsi soluenda *ad sustentandas* Persarum copias, quae portas (scil. Caspiae, aut potius Caucasias) contra Hunnos tuerentur; Iustinianus vero illa soluere non luit.“ In textu Syriaco hic legitur אילומא, quod monstrum voca-

inde vt Marciani nomen p. 76, 77. מרקינוס, מרקונא, מוק scribitur. Discernit vero Barhebraeus tres illos imperatores ipsi cognomines adiectis vocabulis סבא *senior*, דתרין *secundus* et דתלחא *tertius*. Vid. p. 82, 83 et 86.

- *) Ceterum Barhebraeus cum Euagrio, Cedreno, Zonara et Chronici paschalis auctore *Thraceni* vocat Iustinum, quem *Illyrium* fuisse tradunt Procopius, Theophanes aliique. Nimirum sita fuit Bederiana in Thraciae Illyricique finibus, quare ab aliis huic, ab aliis illi prouinciae vrbs contribuitur. Vid. ALEMANNI *not. ad Procop. l. c.*
- *) Scil. Iustinus, non Persarum rex, ad quem verbum קם retulit interpres.

vocabuli esse recte iudicavit (not. 94.) Cl. Bruns. Quod si vero pro vna litera Jud substituamus Nun, ipsissimum habebimus Gr. ἀναλωμα, *sumtus, impensa*, quo aptius huic loco desiderari vix possit. Eodem in eadem re vsus est Theophanes (p. 207.) ad annum Justini iunioris VII, vbi ἐτελει γαρ, inquit, ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ἀνα ἔτος πεντακοσίας λίτρας χρυσις, ἕπως τὰ πλησιαζόντα τῆ τοπικῆ Φεζζια *) διαφυλαττεσι περσαι, ἵνα μὴ εἰσβαλοντα τὰ εἶδη ἑκατερὰν διαλυσωσι πολιτείαν, καὶ κοινοῖς ἀναλωμασι τὰ φεζζια ἐφυλαττοντο.

Inuitante hac animaduersione, non possum, quin ex magna, quae mihi praesto est, exemplorum copia alia nonnulla adiiciam vocabula in scriptis Syrorum obuia, quorum origo Graeca aut plane ignorata, aut minus recte perspecta turbauit viros doctos. Primum sit

κρυων (Chron. Syr. pag. 93.), quod quasi ex κω deriuandum *excubitores* reddidit interpres, inuita prorsus linguae Syr. in formandis deriuatis analogia, quandoquidem non intelligitur, vnde sit alterum Teth, penultimo loco positum. Quin Graecum est ἀνταρτης, Hesychio interprete i. q. τυραννος, αἰντι-

*) φεζζια s. castella, quae hic memorantur, ea sunt, quibus geminae Caucasi portae a Procopio *de Bello Goth.* L. IV. c. 3. descriptae muniebantur. Ad eorum praesidia alenda 500 auri libras a Romanis quotannis collatas fuisse testatur quoque THEOPHYLACTUS L. III. c. 9. Et iam inde a Leonis aetate postulasse Persas, vt ad faucium

ἀντιβασιων βασιλει *). Barhebraei igitur verba ab interprete (Vers. p. 92.) reddita: *tum Magnes iussit excubitoribus regiis, in vincula eum ducere, in hunc modum vertenda sunt: tum Magnes edixit: en perduellis in regem! Vincula ei iniicite!*

מַרְחָסָא Chron. Syr. p. 94. quod Brunsius *gladiatorem* vertit ex chaldaica vocis significatione, Kirschius vitiose scriptum esse coniicit pro מַרְחָלָמָא. Sed proba est lectio, assumtumque a Syris vocabulum ex Gr. σπαθαρης s. ἀσπαθαρης, *armiger, satelles*, cui id nomen est a σπαθη, *maioris*, quem gestabat *gladio*, vnde מַרְחָסָא, item a Syris receptum. Eodem Chronici loco paucis interiectis sequitur

מַרְחָמָא, pro quo Brunsius, quippe *nobilem* reddens, maluit fortasse מַרְחָמָא, ἐπιτιμος. Mihi quidem non sollicitanda videtur lectio. Illud enim haud dubie est Gr. ἐπιθετης **). In versione igitur (p. 94. l. 1.) pro verbis: *tunc tanquam nobilis sedes in throno?* haec ponenda sunt: *tunc impostor in throno sederes?*

יוֹקְנָתָא Chron. pag. 130, vbi inter cimelia, quae Graeci Nicomediae, effosso Nicomedis conditoris tumulo, reperisse nar-

Caspiarum, quas Byzantini vocant. i. e. Caucasiarum custodiam aut praesidia, aut stipendia conferrent Romani, auctor est PRISCUS in *Exc. de legatt.* p. 43, 44.

*) Vid. DUCANGII *Gloss. Gr. in v.* nec non eiusdem *Gloss. med. Latin.* v. *Antarta.*

***) Quo Symmachus apte reddidit Ps. I, 1. Hebr. ׀ל. Vid. SUICERI *Thes. eccl.* v. ׀לִּדְיָתָא.

narrantur, fuisse etiam dicit Barhebraeus: יוקנה סומקא דמנהרון בהשוכא, ex Brunsi versione: *figuras rubras, quae in caligine splendebant*. At *figurae et imagines*, quanquam יוקנה Syris vocabulo, vt opinor, ex *εἰκων* ducto dicuntur, velut Chron. p. 133 et 444, nusquam tamen de iisdem יוקנה vsurpatur. Posterius hoc conferendum potius cum Gr. *υακινθος*, vnde et ortum est Pers. et Arab. *ياقوت*, quod obseruante Golio simpliciter quoque de *hyacintho rubro* i. e. de *rubino* vsurpatur *). *Rubinos* igitur vt clarius designaret Barhebraeus, epitheton סומקא *rubros* addidit, perinde vt Epiphania rubinus *υακινθος ρεδηνος* dicitur.

לורא Chron. p. 168, 172, et 560. quod de *venatoribus Leonum* post Castellum interpretatur Brunus V. Cl. manifesto idem est, quod neograecum *λαδαρικοι*, *ludarii, gladiatores*. Quale hominum genus quum ad audendum quodcunque facinus proiectum fere esset, לורא etiam, secundum Isae Bar-Ali glossam a Cl. Lorbachio mihi indicatam significat *قطّاع الطريق* qui *vias infestant, latrones* **).

נרמי Chron. Syr p. 231. lin. 4. minus intellectum ideoque praetermissum est ab interprete, qui locum ita vertit: „An-

E 2

„no

*) Conf. Cl. RAUII *Spec. Teifasch.* p. 79. ss. et SALMASII *Exercitatt. Plin.* p. 779, 795.

***) Occurrit etiam לררר in *Schemoth Rabba* s. *glossa magna in Exodum* c. 50, quod similiter de *latrone* exponit G. FABRICIUS BODERIANUS, BUXTORFIIUS vero *scurram, conuiciatorem* reddit, et ex *λοιδορος* ortum esse coniicit. Equidem prius praeferam.

no 427 Arabum Aegypti Chalipha Taher *hydropisi*, qui mor-
 ,bus eum inde a pueritia per viginti annos vexauerat mortuus est.“
 At secundum textum Syr. *hydrope extinctus est Taher*, postquam
 inde a pueritia per 20 annos נרמי affectus fuerat. Cuius vocis in
 locum si νομας substituam, neminem facile aliud quid requisi-
 turum arbitror. Νομαί enim cum Hippocrati aliisque Grae-
 corum medicis *) sint, quae Plinius *serpentia ulcera* dixit, veri
 profecto simillimum est, eadem significatione נרמי usurpa-
 tum esse a Barhebraeo, quem et ipsum ex Hippocratis filiis
 fuisse constat. Sed rem dubio eximit aliud eiusdem vocabuli
 Graeci Syriaca ciuitate donati exemplum, exstans in loco
 Paulino 2 Tim. II, 17, vbi cum apostolus de praua doctrina,
 comparata cum gangraena, quae sensim latius serpens car-
 nem magis magisque depascat, lecta vsus esset formula νο-
 μην έχειν, Syrus interpres, haud accommodatius reperiens in
 patria lingua verbum, Graecum νομη retinuit, iisdem, atque
 in chronico, literis Syriacis expressum.

פוטסון, Chron. p. 105 bis, nec non p. 153. occurrens,
 cur de *copiis pedestribus* solis acceperit interpres, ignoro. Est
 Graeco - barbarum φοτσατον, Φωσατον et Φασατον, ex Lat. fos-
 satum

*) HIPPOCR. *de ulceribus* p. 516. ed. Froben. GALENUS *de facult. med.*
simpl. IX. τας δυσεντερικας ελκωσεις προ τε σηπεδοναδη γενεσθαι τα ελκη
 καλειν δ' εθος εσι τοις ιατροις τας τοιαυτας διαθεσεις νομας, απο τε νεμεσθαι
 την σηπεδονα προς τα πλησιαισοντα μορια, συνδιαφθειρεσθαι αυτα τω πρωτω
 κακωθεντι. CAELIUS AURELIANUS *de morb. chron.* L. IV. c. 3. Si
 magna

satum, nunc *castra*, nunc *exercitum* vniuersel significans. (Vid. Ducangii gloss. in V.) Priorem significationem tribus istis locis accommodatissimam esse, iis inspectis nemo non intelliget.

קמיטא ter legitur Chron. p. 88, vbi ita vocatur is, quo Chosroes, rex Persarum, Daras obsidens vsus sit legato, per quem vrbis ciuibus deditionem suaderet. Vnde intelligitur, alienam ab hoc loco esse *pueruli* significationem, qua קמיטא accepit interpretes. Puerulo enim quis committat alicuius momenti negotium? Praeterea קמיטא, quatenus domesticum Orientis vocabulum est, ductum ex verbo קמט, cui apud Hebraeos pariter et Arabes *ligandi, constringendi et circumuinciendi* notio subest *), non *puerum* quemcunque designat, sed *infantem fasciis constrictum*. Mihi non videtur dubitandum, quin Graecae originis sit istud קמיטא a Barhebraeo usurpatum, quanquam definire adhuc non ausim, vtrum ex *καμίσκος* ortum, *tabellarium* aut *nuncium* significet, an potius de *praefecto* accipiendum sit, et cum neo-graeco *καμης* **) conferendum. Finiam in

קורמא

magna fuerit putredo, quam καμης appellant. Plura dabunt interpretes ad 2 Tim. II, 17. in primis J. ALBERTI *Obs. philol.* p. 402. ss. et I. I. WETSTENIUS.

*) Vid. A. SCHULTENSII *Comm. in Iob.* pag. 399. et I. D. MICHAELIS *adnot. ad Cast. Lex. Syr.* p. 804.

**) Vnde et קרמס in Syriacis satis frequens, plur. קרמיסא, velut Chron. p. 280 et 417. Conf. J. D. MICH. *l. c.* p. 805. Posteriori senten-

ten-

קרמא, quod in Hakemi, famosi illius Aegypti Chali-
phae historia, Chron. p. 215. legimus, vbi edixisse perhi-
betur ille, vt quicumque regni sui ciues a Moslemorum fide
essent alieni, opprobrii causa signum collo appensum ge-
starent; christiani quidem ligneam crucem pondo quatuor
librarum, Judaei vero קרמא אירא דוגא eiusdem ponderis.
Quibus in verbis mirum, quantum interpretum dissensum
peperit haud animaduersa vnus vocis graeca origo. *Cucu-
meres ligneos, quibus forma tintinnabuli esset*, voluit Bruns V.
Cl. *) quem secutus Cl. Adlerus **) Arabica قرامبي الخشب
in Chalicanidae eandem rem narrantis textu similiter *cucume-
res ligneos* verit. Verum non nisi vitio typographico ***) in-
ductus Cl. Bruns ad *cucumeris* notionem retulerat vocabulum
קרמא in Caselli Lexico obuium, e quo libro nostrum קרמא
ab illo diuersum prorsus exulat. In Latina chronici Versione
pag. 220. Kirsch Vir D. verba illa reddidit: *simulacrum manu-
brii nolae conflatum*, at ingenue simul professus, se sibi ipsum
non satisfacere. Neque etiam Cl. Lorsbach, etsi plus semel hunc
locum ****) adgressus inuenit, in quo plane acquiesceret. Mea
qui-

tentiae fauet talmudicum קרמאין comes, dominus, in BUXTORFII
Lexico enotatum.

*) v. Repertor. P. XIV. pag. 10.

**) v. Repertor. P. XV. pag. 270.

***) Id iam monuit Cl. LORSBACH Repertor. P. XVII. p. 81.

****) Vid. Repertor. P. XVII. p. 80. ss. et Archiv f. d. morgenl. Litera-
tur P. I. p. 108. ss. Ipse in eam maxime sententiam propendet,
voci

quidem sententia, quam doctissimorum illorum Virorum assensum facile laturam confidere ausim, קורמא nihil aliud est, quam Gr. κορμος, *truncus, caudex, stipes*, vt sensus sit, Iudaeos Hakemi iussu collo suspensum gestasse *trunculum ligneum s. codicem, tintinnabuli in modum formatum* *). Aliud eiusdem vocabuli exemplum extat in Actis martyrum a S. E. Assemano editis (T. II. p. 146.), vbi קורמין וקיסא haud dubie sunt κορμοι. Eiusdem originis esse videtur قمره siue قمره الخشب, i. q. قمره, قمره (**), *cippus, neruus ligneus*, in quem inserti captiuorum pedes reuinciuntur, qualis Graecis ξυλον, ξυλοπεδη et ποδοκικη dicitur ***). Huius قمره forma collectiua est قمره illud, quod in Chalecanidae de Hakemo narratione ****) obuium *cucumeres* vertisse Ad-

voci קורמא subiectum esse vniuersam *notae ignominiosae* vim, eamque ductam ex *insecandi* et *incidendi* significatione, in verbo قمره multifario vsu trita.

*) Lingua vernacula: *Block, Klotz*. Comparari quodammodo possit cum *codice*, qualem trahebant qui deliquerant serui. Vid. TURNEBI *Aduersar.* L. XXIII. c. 21.

**) Huius glossae indicium debeo DOMINICO GERMANO DE SILESIA cuius *Fabrica Linguae Arab.* Rom. 1639. fol. multa continet, quae in Goliano Lexico desiderantur.

**) Conf. J. F. FISCHERI *de vitis Lexicor.* N. T. Prol. XIX. p. 459. et scriptores ibi cit.

****) *Reperior.* P. XV. p. 270, 271.

Adlerum V. Cl. dixi, de *trunculis* s. *codicibus* similiter nunc exponendum. Neque tandem erit, vt opinor, qui formulam *قراصي اخشاب* in Vita Timuri (T. I. p. 230.), ab editore de *fibrillis*, a Willmeto V. Cl. de *duplici tegumento* aut *utroque cortice* (exteriore et interiore) *lignorum* expositam, non malit mecum accipere, ex eodem illo *κωρυμπος*, pro *arborum truncis* aut *stirpibus*, quae significatio sane ad locum Arabsiadae vtraque illa longe est aptior.

Ad pag. LXXXX. T. lin. penult.

Verba, quibus Iustinianus III. quem vocat Barhebraeus, i. e. Iustinus iunior moribundus Tiberium caesarem, quum eum Augustum renunciaret, appellasse perhibetur: *אחבין מון הויה רמון הויה*, Brunsius quidem vertit: *intellige cui bono sis, et cui bono ego fuerim*, Kirschius vero: *perpende, quid ego fuerim et quid tu fueris*, neuter, vt opinor, scriptoris mentem assecutus. Idem verbum *הויה* bis positum priori vice *Hevaith* efferendum est, posteriori *Hoveth*. Prius pro secunda persona praeteriti accipiendum est, posterius pro secunda praesentis temporis, quippe per crasin formatum ex *הויה ואתה*. Verior igitur versio haec erit: „perpende quid fueris, et quid nunc sis.“ Ita plane Theophylactus (L. III. c. II.): *γινωσκεις τι ης και τι εστις νυν*, nec non Theophanes (p. 210.): *γινωσκεις τις ης και τις νυν εστις*.

Ad pag. LXXXXII. T. lin. I.

קירוס scriptum hic reperitur nomen istius Romanorum ducis, qui imperante Tiberio bellum aduersus Hormisdam et

et

et Persas fortiter ac feliciter gesserit. *Cyrum* versio appellat. Sed et *Cyri* nomen Syriace כורש exaratur, non קירוס, nec huius nominis ducem norunt historici Graeci, qui Mauricio potius vniuersi omnes laudem istam vindicant *) Quare pro קירוס quin מוריקוס vel מורקיניס **) reponendum sit, hoc etiam minus dubitari potest, quod et ipse chronici auctor in libro Arabico (p. 153.) de Mauricio Graecis consentire reperitur.

Aliud mendum haud minus apertum eiusdem paginae lin. 18. se offert, vbi מוניקי *Monicus* appellatur caesar Romanorum, qui apud Tiberium imperatorem inuidiam conflauerit Mondaro, Arabum regulo, eidem qui Byzantinis dicitur *Αλαμειδαρος*. Hic etiam pro מוניקי rescribendum est haud dubie "מוריקי", deque eodem Mauricio cogitandum, quem Tiberius in praemium rei aduersus Persas praeclare gestae et generum adsciuerat, et caesarem renunciauerat ***).

Ad

*) Vid. EVAGR. L. V. c. 19. 20. THEOPHYL. SIMOC. L. III. c. 15. 17. 18. THEOPHANES p. 213.

**) Nam et sic scriptum aliquoties Mauricii nomen reperitur Chron. p. 93, 94, et 95.

***) Vid. EVAGR. L. V. c. 22. THEOPH. p. 213. CEDR. p. 394. Quae de Mondaro in inuidiam adducto per Mauricium narrat Barhebraeus, plenius intelliges, si contuleris EVAGRIUM L. V. c. 20. et SIMOCATTAM L. III. c. 17.

F

Ad pag. XCV. lin. 7. et 11. T Syr.

Auares, quos anno quarto Mauricii imperatoris ex Oriente prorupisse narrat Barhebraeus *), dicuntur populus *deformis* מגדולי סערא, *plexis* s. *intortis capillis*. Ita enim haec verba vertenda sunt ex Syrorum loquendi consuetudine, quae verbo טורקי *torquendi*, *plectendi* et *contexendi* notionem nunquam non subiicit **), cuius immemor hoc loco interpres, et Hebraicam potius verbi significationem respiciens, *crines prolixos* (Vers. p. 94) Auarum genti tribuit. *Comam* vero *plexam* tanquam notam distinctiuam istorum barbarorum memorari a Barhebraeo, non mirabitur, qui apud Theophanem (p. 196.) legerit, quum primum imperante Justiniano eorum legati aliquot Constantinopolin adiissent, insolens eos huius urbis ciuibus spectaculum praebuisse: *είχον γὰρ τὰς κομὰς ὀπισθεν μακρὰς πανυ δεδεμμένας πρᾶνδίοις καὶ πεπλεγμένας*. Eosdem et Corippus (de laudibus Iustini minoris L. 1.) sic pingit:

Colubrimodis Abarum gens nexa capillis.

Paucis

*) Ad annum IV. Mauricii strictim refert B. quae diuersis imperii eius annis adsignandae sunt Auarum aliorumque barbarorum in fines Romanos incursationes, de quibus distinctius agunt et prolixius EVAGRIUS, THEOPHYLACTUS et THEOPHANES.

**) Frequens eadem apud Arabes est, neque etiam prorsus eam alienam fuisse ab Hebraeorum loquendi usu, vel vnum מגדולי de *filis contortis* s. *fimbriis* vsurpatum satis ostendit. Conf. A. SCHULT. de Defect. L. H. §. 199. ss. et *Comm. in Job.* p. 207. s. — Quod ad

Faucis interiectis refert B. Romanos a Sclauinis lacessitos populum דאנטי conduxisse, qui in Sclauinorum terras inuaderet. Vbi interpreti populum *Antiochenum* inferenti assentire non possum. Cur enim Antiochenos maxime cum Sclauinis commiserit Mauricius, tanto regionum interuallo utrosque disiungente, causa profecto nulla excogitari potest. Quin contra *Antas* voluit auctor, Sclauinorum trans Istrum vicinos, tum temporis Romanorum socios. Conferantur Theophylactus et Theophanes *), Antarum gentem diserte vocantes *συμμαχον Ρωμαιοις*.

Ad pag. XCVI. T. et Vers.

Quae h. l. tradit B. de *Maiphercata* vrbe, fraude militum praesidiariorum, a Nisibenis corruptorum, Persis tradita, si cum iis contuleris, quae de *Martyropoli*, Sittae cuiusdam proditione a Persis occupata, referunt Euagrius (L. VI. c. 14.) et Theophylactus (L. III. c. 5. coll. L. IV. c. 15.), non dubitabis, opinor, quin de eadem re et Syrus noster et Graeci loquantur. Nouo itaque argumento ex hac collatione peten-

F 2

do

ad locum chronici Syr. attinet, interpretatio mea eo etiam firmatur, quod et דרלל *coma plexa* et *intexta* in S. Codicis versione Syr. saepius occurrit, et דרלל דסערא pariter de *cincinnis* Chron. pag. 360. legitur.

*) THEOPHYL. L. VIII. cap. 5. extremo, vbi pro 'Αγτων ιδνος reponendum est 'Αντων, et THEOPHANES p. 238. vbi pro το των ναυτων ιδνος cum COMBEFISIO in not. poster. ad Theoph. itidem legendum το των 'Αντων ιδνος.

do firmari potest eorum sententia, qui post I. Golium et E. Renaudotum *) censent, Maiphercatam et Martyropolin non nisi diuersa esse eiusdem vrbis nomina **).

Ad pag. CVII. T. et Vers.

Rapidis armorum successibus, quibus, Omaro chalipha, augebatur in dies Moslemorum per Orientem imperium, adeo per-

*) Vid. I. GOL. *ad Alferg.* p. 233. EUS. RENAUDOT *Liturgg.* OO. p. 271. s. de quo miror, qui scribere potuerit I. S. ASSEMANUS B. O. t. II. in *Diss. de Monoph. v. Maipheracta*, eum hanc urbem eandem facere cum *Tagrito* s. Martyropoli. Renaudotum quidem a *Maipheracta*, cui tempore demum Maruthae alterum *Μαρτυροπολιως* nomen inditum esse censet, probe discernere *Tagritum*, cuius librum eius, praesertim pag. 272. inspicienti, patescet. Ipse contra *Assemanus B. O. t. I.* p. 174. scripserat, eam, cuius Maruthas episcopatum gesserit, urbem variis nominibus appellari, *Tagrit*, *Maipherkin* s. *Maiphercat* et *Medinat-Solde* h. e. *Martyropolin*. Proinde suum ipsius, non, quod videri volebat, Renaudoti errorem castigat *Assemanus*, B. O. t. II. l. c. scribens, inde quod Maruthas, qui Tagriti episcopus fuit, Maipheractae etiam praefuisse in nonnullis codicibus Syr. dicatur, non consequi, eandem urbem esse *Tagritum* cum *Maipheracta* etc.

***) Conf. CEDR. p. 731. vbi legitur: *Μαρτυροπολιως ἦτοι Μαιφικαιω*. In PROCORI de Aedif. L. III. ad c. 2. margo codicis Tolos. hoc lemma exhibet: *περι Μαρτυροπολιως ἦτοι τς Μαιφικαιω*. Notitt. Graecor. Episcopat. p. 404. *Μαρτυροπολις ἢ νυν Μαιφικη*. In his nominibus Graecis, etsi vt fit in exoticorum pronunciatione et scriptione, varie corruptis, facile tamen agnoscitur Arabicum vrbis nomen *ميفارقين*, siue Syriacum *מופרקין* et *מופרקט*.

perculsus fuit Heraclius imperator, vt omne de Syria vel retinenda, vel recuperanda, consilium abiiciens, inde Constantinopolin se reciperet. Qua de re Theophanes (p. 280.): *Ηρακλειος δε την Συριαν καταλιπων, ως ἀπελπισας, ἐπι την Κπ. ἀπθει;* Barhebraeus vero ex Brunsii interpretatione: „Heraclius, re desperata, Antiochia Cpolin migravit, dicens: „σὺς Syre (rectius: *Syria*), i. e. mane in pace o Syre (*valeas Syria!*); *copiisque interdixit, quominus christianos huius regionis depraedarentur.* At magis quam Arabes, Romani hi abegerunt, quicquid inuenerunt.“ *) Hic, quae vltimo loco de Heraclio dicit interpres, prorsus aliena sunt a mente auctoris, qui si vera narravit, e Syria decessurus imperator milites suos per regionem hoc ipso consilio *dimisit, vt incolas christianos expilarent.* Certissima enim est in verbo *מרש*, ex Syrorum loquendi usu, *mittendi et dimittendi vis;* contra, quam interpres ei substituit *interdicendi* significationem, eius non puto vsquam reperi- tum iri exemplum. Nescio, qui factum sit, vt in eodem hoc verbo saepius offenderet Vir Cl. veluti versionis pag. 93, vbi pro verbis: *quare eum pace composita secum tenuit,* in textu haec sententia habetur: *post aliquot annos* (proba enim est lectio

נרש

*) Similia de Heraclio Syriae valedicente inuenies apud EUTYCHIVM II, 281. ELMACIN M, p. 28. et ABULFEDAM *Ann. Moslem.* I, 226. In textu Syr. Barhebraei *מרש* sine dubio est Gr. *σὺς vale!* Eius loco in eiusdem auctoris libro Arabico s. *Historia Dynast.* p. 179. legitur *مرش*, quod POCOCKIVS voluit esse Gr. *χαίρει.* At si ad- dito puncto legeris *مرش*, plane idem erit quod textus Syr. offert.

נָשִׁי, nec in נַיִשִׁי, quod voluit, mutanda,) *eum liberum dimisit*; iterum p. 129, lin. 18, vbi verbis: *quos seruauit*, haec substituenda sunt: *quos liberos dimisit*, nec non p. 186, lin. 7. versionis, vbi quae interpres reddidit: *quo captiui et homines malefici inclusi erant*, contrario plane sensu B. dixerat: *carcere emiserunt maleficos*. Quinto in loco, pag. 122. Kirschius versionem iam emendauit.

Ad pag. CVIII. T. et Vers.

Omarus chalipha, Edessa per deditionem accepta, *Telam et Daram armis expugnauit*. Hoc dicit Barhebraeus, non, quod interpres eum dicentem facit: *arces et monasteria expugnauit*. Neque enim תלל aut, quod legere malim תלה, vnquam, quod sciam, *arces* significat, et *monasterium* דירא semper, nulli דירא dicitur. Nomina illa sunt oppidorum Mesopotamiae haud ignobilium *). Cedrenus de eadem re (p. 429.) παραλαμβανει Ιαδ την Έδησαν λογοις, την δε Κονσταντειαν πολεμω, ομοιωσ δε Δαραις. Paria, sed fusius narrata, apud Theophanem (pag. 282) leguntur. *Telae* loco vterque *Constantiam* posuit, quod non est nisi aliud nomen eiusdem vrbis, quae Syris *Tela*, vel etiam, vt ab aliis cognominibus Syriae et Mesopotamiae vrbi- bus discerneretur, תלא דמוול *Tela Mozalae* dicta fuit **). *Jadus* a Cedreno, *Jasus* a Theophanem vocatur Arabum dux, qui vrbi- bus illis et omni omnino Mesopotamia potitus fuerit. Hunc non alium esse, ac *Saadum* (סעד), Barhebraeo paulo ante

*) Vid. ASSEMANI *Diss. de Monophys. B. O. T. II.*

***) Vid. ASSEM. l. c. Conf. et C. MANNERT *Geogr. d. Gr. u. R. T. V. P. 2. p. 303. s.*

ante *) memoratum, Assemanus censuit. Sed verior est sententia Th. S. Bayeri C. Hist. Osrh. p. 275., *Jadum* Theophanis s. Cedreni *Jadum* eundem esse statuentis copiarum Omari praefectum, cui secundum scriptores OO. nomen fuit عياض بن غنم *Eiads Fil. Ganami*. Huic enim et Elmacinus **) variarum Mesopotamiae urbium, et Barhebraeus in chronico Arabico (p. 178.) Edessae nominatim occupationem diserte tribuunt.

Ad pag. CXXIV. lin. II. ss. et CXVI. T. Syr.

Agunt hi loci de Mardaitis, acerrimis illis Moslemorum hostibus. In priore quidem vocantur מרודיא, quod *rebelle*s vertit interpres post Assemanum (B. O. T. I. p. 502.), qui censuit, id nomen iis Justiniani demum Rhinotmeti aetate, atque eam ob causam inpositum fuisse, quod inconsulto imperatore bellum gesserint cum Saracenis. Equidem huius nominis originem repetere malim a iugis Libani inaccessis, praecipua istius gentis sede, arcibusque, quas ibi tenebat, munitissimis ***) Sed certius hac de re statui posset, si minus obscura

*) *Cbron* p. 106. T. lin. 10. vbi post נפק inserendum est haud dubie נון, *Saadus Fatbrippa* i. e. Medina profectus, egressus est, non, vt interpres inuita verbi נפק significatione vertit, *Fatrebum venit*. Vtrumque docere eum potuerat ASSEMANUS B. O. T. III. P. I. p. 423.

**) *Hist. Sarac.* pag. 25. vbi, quae in edito textu vitiose leguntur: عياض بن عيسى, ex Eutychio et Abulpharagio correxit KOELLERUS in *Repertor.* P. XI, p. 197. s.

***) מרודיא enim, vnde deriuatur מרודיא, Syris est *munitus, inexpugnatus*.

esset vox ליפורא, qua tanquam glossa alteram מרוריא exposuit Barhebraeus *). Altero in loco iidem dicuntur מרודיטא forma, quae

pugnabilis, velut de arce Chron. p. 98, 329. et omni loco *inaccessio*, p. 296 et 490. מררא etiam et בית מררא, substantiue *arx munita*, et omnino *validum munimentum*, Chron. p. 459. 474. vnde et חסנא למררא p. 9. chron. l. 5, Brunsius interprete *castella ad rebellandum*, reddiderim potius *castella in munimentum*, i. e. *quibus se tuerentur*.

*) ליפורא *satellites* vertit BRUNSIUS, collato fortassis Chald. לרפר, cui hanc significationem, ex Glossae magnae in Numerorum librum vnico loco petitam, sed neque nostro loco satis aptam, in lexico suo tribuerat BUXTORFIUS. Mihi Graecae videtur esse originis, etsi adhuc ambigo, vtrum ex λαφύρα *praeda* ducta vox *praedones* notet, λαφύρα γαργαγος, an potius cum λαπαρσι componenda *pertinaces* et *strenuos* significet. Ad nostrum locum nihil facit, sed alio pertinet, quod in additamentis ad Castelli Lex. ex Isa Bar Ali attulit b. MICHAELIS: ליפורא i. q. ^{חמי} *feruens*. Qua glossa a Michaele minus intellecta dudum suspicatus sum, Isam ליפורא, s. quod legere maleham, ליבוריא, de *feбри* explicasse. Quippe noueram, ^{חמי} de *feбри*, e Golii licet Lexico exulet ea significatio, frequentari tamen, ne de Abulfaragio, Abulfeda aliisque dicam, a medicis Arabum, quales Ebn Sina et Rhazes. Vnde colligere in procliui erat, ליפוריא, per ^{חמי} expositum, Graecum esse λειπυρία s. λειποσυρία, quod Arabica etiam ciuitate donatum ex Ebn Sina Castellus adnotauit. Et docuit me Cl. Lorschachius, quicum hanc conjecturam communicaueram, vere in Isae glossario plenius ita legi: ליפוריא ^{חמי} النبي يكون معها برن غالب في باطن البدن وحرارة في ظاهرها i. e. λειπυρία dicitur *febris*, quam *vehemens comitatur frigus internum cum calore externo*.

quae propius abest a Gr. *Μαρδαιται*, indeque manifesto petita. Quae illic memoriae prodidit Barhebraeus, Mardaitas a Constantino, Heraclii pronepote, Moslemis immissos omnem regionem inde a monte Galilaeo ad montem vsque nigrum, nec non totum Libanum inuasisse, vt ingens per eos detrimentum res Moslemorum ceperit, ex omni parte consentiunt cum Theophanis testimonio (p. 295.) *εγὼ τῷ ἔτει* (anno IX. Constantini) *ἔισηλθον Μαρδαιται εἰς τὸν Λιβανόν, καὶ ἐκρατήσαν ἀπὸ τῆς Μαυρῆς ὄρεως ἕως τῆς ἁγίας πόλεως, καὶ ἐχειρῶσαντο τὰς τῆς Λιβανῆς περιώπας· καὶ πολλοὶ δαλοὶ καὶ αἰχμαλωτοὶ καὶ αὐτοχθόνες πρὸς αὐτὰς κατεφυγον, ὥστε δι' ὀλίγα χρόνια εἰς πολλὰς χιλιάδας γενεσθαι*, quae verba et Cedrenus (p. 437.) repetiit. Quemnam montem *Galilaeum* dicat B. quum id nominis alibi me legere non memini, dicere non habeo *). Mons vero *niger*, quem cum Theophane et Cedreno B. dicit, Antiochiae vicinus est, teste Stephano Edenensi (in Assemani Bibl. Orient. T. I. pag. 496. 497.) *جبل السويدية بانعرب من مدينة انطاكية* *Mons Suweidia, i. e. niger prope Antiochiam*, nec non ipso Barhebraeo chronici p. 300, vbi narrat, Turcas in agrum Antiochenum incurrentes occidisse monachos complures, montis nigri incolas **).

Altero in loco (p. 116.) narrat Barhebraeus, Abdolmalecum

*) Suspiciari possis, *הררן גלילי* vocari a Barhebraeo *montem oliueti*, quippe cuius pars aliqua dicta fuit recentiori tempore *Galilaea*, ob causam a RELANDO indicatam Palaest. T. I. p. 338. 339. 341.

***) Conf. et LORSB. *Archiv* P. I. p. 171.

cum chalipham a Mardaitis, Libani incolis, pressum, pacem cum Justiniano (Rhinotmeto) in annos 10 his legibus iniisse, ut imperator praedones suos ad 12000 numero ex Moslemorum ditione deduceret, chalipha vero ipsi vicissim in singulos dies 1000 nummos aureos penderet, cum vno equo et seruo vno. Etiam his ad verbum consona tradidere Theophanes, Cedrenus et Zonaras, Justiniani notantes imprudentiam, qua gentem istam bellicosissimam, aenei muri ad instar Moslemos a terris Graecorum arcentem e sedibus Libani in Armeniam transtulerit. Quod qua arte apud Mardaitas vsus perfecerit imperator, ex Stephano Edenensi refert Assemanus *).

Ad pag. CXVI. Vers.

„Mortuo Jezido, filio Moawiae defecit *Mubthar* vir astutus, vafer et hypocrita in regione Cufensi.“

Pro *Mubthar* מוכתאר haud dubitans rescribo מוכתאר *Muchthar*, consentientibus et Elmacino (cap. XI, XII.) atque Abulfeda (A. M. I. 408.) qui مکتار exhibent, et Theophane (pag. 300, 303 et 304.) cui nunc מצאק, nunc, quod rectius, מצאק vocatur iste rebellis. Contra in מצרינה, cuius loco Bruns V. Cl. (not. 123.) legendum coniecit מצרינה, e verbo צור ductum, quasi a *venandi*, quae ei subest notione, ita appellatus sit *vafer*, correctione nihil opus. Neque enim infrequens est in צרה *fraudis et ludificationis vis*, ut מצרינה haud dubie dicatur *impostor, ludificator* et h. l. et pag. 152. vbi ab interprete *speculator* redditur. Ita vero iure dicebatur Muchtharus, quippe de
com-

*) *Bibl. Orient.* T. I. p. 502, nota 11.

commercio gloriatus, quod cum Michaele caelesti genio sibi intercederet, vnde cognomentum الكذاب, ὁ ψευδης ab Arabum historicis et Theophane ipsi inditum. Plura de eo collegit Reiskius ad Abulfedae Ann. Mosl. T. I. not. histor 176 et 187.

Ad pag. CXX. Vers.

Justinianus vulgo Rhinotmetus, post decem annorum exilium, ope Chazarorum et Bulgarorum in regnum restitutus, Leontium, Apsimarum multosque magnatum de medio sustulit. His enarratis subiunguntur, quae interpretes reddidit: *in causa fuit, quod Romanum imperium a Thracibus laceraretur.* Quam versionem a mente auctoris alienam esse, ipsa res satis docet. Sed et spondeam, non repertum iri locum, vbi טרקא *Thracēs* sint, quibus potius in Syriacis תרקא nomen est ordinarium. Illud contra *viros nobiles s. primores* designat, veluti Chron. pag. 114. lin. penultima, vbi טרקא דרומיא, vt bene ibi vidit interpretes, *optimates sunt Romanorum.* Nostri igitur loci sententia haec est: *Caedium frequentia effecit Justinianus, ut respublica Romanorum viris nobilibus orbaretur.* In rem Theophanes (p. 313.): ἀναριθμητον δε πληθος ἐκ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν καταλογῶν ἀπώλεσε cet.

Ad pag. CXXIV. CXXV. T. Syr. Vers. p. CXXVI.

Pseudo-Tiberius, cuius historia hic legitur, filius haberi voluit, vt arbitror, non *Constantini*, sed *Justiniani* Rhinotmeti, quem vna cum filio Tiberio neci datum a Philippico fuisse pag. 119. extrema narrauerat Barhebraeus. Librarii fortassis

negligentia posterius nomen, compendiarie scriptum ירוסט, cum altero קרסט confudit, quanquam et fieri potuit, vt ipse auctor memoria lapsus pro Justiniano nominaret Constantinum. Theophanes (p. 344.) saltem et Cedrenus (g. 457.) testantur, illum se tulisse *Justiniani* filium; nec potest dubitari, quin eundem voluerint impostorem, de quo sermo est in chronico, quum et de Tiberii nomine ipsis cum Barhebraeo conueniat, et de tempore, quo res contigerit, Heschami videlicet, quem *ισαμ* vocant, aetate. A quo chalipha Graeci pariter et Syrus narrant, libenter exceptum fuisse Pseudo-Tiberium, regioque cultu ornatum, quibus illi hoc etiam addunt, chaliphae eum iussu omnem Syriam obiisse, splendido usum apparatu et regio satellitio stipatum, Atque huc pertinent, quae Edessae illum fecisse prodidit Barhebraeus, ab interprete minus recte intellecta et sic potius vertenda: *Edessam quum venisset impostor, pro more*) imperatorum Graecorum**) ipsum templi adytum, ubi erat altare, ingressus, suismet manibus sancta dona (eucharistiam) de mensa vitae sumpsit; ubi היה non de vino accipiendum, sed mensam vitae idem esse quod altare, Kirschius (not. 133 *) iam monuit.*

Sed

*) In textu pro אירא reponendum עירא *consuetudo.*

**) גר מרבהא *penetrabile altaris* vocatur sacrarium s. chorus, qui et Graecis nonnunquam, *θυσιαστήριον*. In hunc locum intrandi iure gaudios esse imperatores, aliis laicis inde exclusis, voluit Barhebraeus. Conf. THEODORETI H. E. L. V. c. 18. *Concil. Frull.* can. 69. et ad eum THEOD. BALSAM, nec non CODIN. CUROPAL. *de offic. Const.* c. XVII. p. 126.

Sed magis etiam aliena est a mente auctoris eorum, quae proxime sequuntur, versio Brunsiana: „*aduocauit Iudaeos, ut adducerent eum ad magos, et praefectum Haranensium, ut eum honoratum videret, tanquam stirpem familiae suae. Postea nudatus, est miser ille et occisus.*“ Quae, si quid video, ad verbum sic erant reddenda: *Iudaeos adiit, ut manes sua causa euocarent, nec non praefectum Haranensium, ut de se hepar inspiceret, (exta consuleret), nimirum cogniturus, quo tandem res sua esset euasura. Ad postremum fraude detecta miser ille affectus est supplicio.* Primo enim constat, Syr. זכורא pariter vt H. אוב, אוברת, *manes esse ab inferis excitatos, vt de rebus futuris consulerentur, Leuit. XIX. 31. XX, 6. Jes. VIII, 19. XXIX, 4.* praesertim vero 1 Sam. XXVIII, 7. vbi necromantis Endorea, in textu Hebr. בעלה אוב dicta, ab interprete Syro vocatur זכורא מסקא, *adscendere iubens s. euocans manes.* Eadem formula, sed addita vti hoc chronici loco particula ב, מסקה בזכורא de *feminis fatiginis* Chron. pag. 341 occurrit. Deinde aliud haud dubie diuinationis genus indicatur verbis: דנהור בכבורא. Neque enim cum interprete explicandum est Syriacum כבורא ex Hebr. כבוד, *honor*, quam verbi vim minime admisit Syrorum peculiaris loquendi consuetudo, sed idem valet, quod Hebr. יעור, integra autem formula ראה בכבורא חור respondet manifesto Hebraicae ראה בכבוד, Ezech. XXI, 22. ηπατοσκαπησασθαι, *iecur inspiceret, victimarum exta consulere.* Tum per *Haranenses* Sabii intelligendi sunt, qui Chron. p. 176 et 203. plenius dicuntur חנמא חרניא, *ethnici Haranenses*, et in textu Barhebraei Arabico p. 281. الصادي الحرازي, *Sabii Haranenses.* *Haran* enim s. *Carrae*, vrbs Mesopotamiae, teste

teste Ibn Haucal in Tabula istius regionis Abulfedaea primaria fuit Sabiorum sedes, ob delubrum in colle exstructum, cuius antiquitatem inde ab Abrahamo repetebant, sanctissime ab ipsis culta. De Haranensibus et Sabilis qui multa ex libris etiam scriptis collecta Historiae suae Orient. L. I. cap. 8. prodidit, Jo. Henricus Hottinger, ibidem pag. 263. ex Moham. mede Ibn Isaac catalogum exhibuit *principum s. praefectorum Haranensium* (موسا الصائبيج الحاراني) qui inde ab aetate chaliphae Abdolmaleci Merwanidae se exceperunt. Vnde clarior iam intelligitur, quemnam hoc chronici loco רישא דחרניא dixerit Barhebraeus. Denique formula שרך שרבה, alibi etiam in chronico obuia, dialecto Syr. videtur fuisse peculiaris. Equidem in aliis dialectis me similem eius inuenisse non memini. Nec mihi satis adhuc constat, fateor, quae propria fuerit verbi שרך significatio. At non longe me tamen a vero aberrasse in explicanda formula שרך שרבה, vel sola sententiae, quam ei subiicio, cum ipsius loci et seriei ratione conuenientia clare, vt opinor, ostendit. Hoc saltem pro certo habeo, שרבה in ista loquendi forma de *re s. negotio* accipiendum esse, non de *familia*. Simillimus loci nostri, construendi etiam ratione, ille est, qui p. 389. T. habetur, vbi verba: ושרך שרבה להי"ד, si mecum reddideris: *eo tandem res eius peruenit, vt etc.* habebis quod res et ratio requirit; sin interpretem secutus veritas: *res tamen eius adhuc integra mansit, quia etc.* sententia manifesto laborabit. Alia constructione, si tamen mendo caret locus, eadem locutio occurrit p. 208. T. vbi Barhebraeus: *haec pauca scripsimus, inquit, vt intelligeretur, quam fortunati hi nostrates* (Melitenses

nenses scil. de quibus locutus erat,) *tempore nostro fuerunt,*
 ולאירא דויווחא שרכו שרבה, quae Kirschius reddidit: *et in quam*
miseriam familiae incidere tandem possint, ego vertere malim: et
ad quam miseriam res illorum deuolutae sint.

Ad pag. CXXVI. Vers.

„Anno 1053 (C. 742.) mortuus est Leo, regnauitque
 „filius eius Constantinus annos 34. Ab hoc Artabasus cogna-
 „tus eius defecit, Constantinopolin profectus est, et in palatio
 „sedit. Imperator vero, quia foris erat, *Aphsiki* aufugit et se
 „ad *incolas Anatoliae* recepit. Accito exercitu penetrauit *Amu-*
 „*renam* Phrygum ibique hiemauit. Artabasus coactis copiis
 „eum aggressus est, at superatus effugit.“

Sententia loci, ab interprete minus intellecta, pendet ex
 verbis אנטרליקו et אפסיקין. Prius, pro quo tamen אפסיקין
 auctorem scripsisse arbitror, Graecum est *ὀψικιον* ex Lat. *ob-*
sequium ductum, frequentissime apud Theophanem aliosque
 Byzantinos duplici quidem significatione obuim. Nunc enim
 militum agmen quoddam seu legio hoc nomine venit, cui qui
 praeerat, *κομης τῆς ὀψικίας*, qui adscripti erant milites, *ὁι τῆς*
ὀψικίας dicebantur; nunc ad eam Asiae prouinciam transfertur
 nomen, vbi legio ista in praesidio locari consueuerat, nimirum
 Bithyniam *). Hi iam milites addicti erant Artabasdo, quippe
 qui tum *κομης τῆς ὀψικίας*; quare, vbi hunc affinem suum impe-
 rium affectare sensit Constantinus, *Opsicianorum*, quorum in
 themate

*) Vid. DUCANGII *Gloss.* in v.

thematē hoc ipso tempore versabatur, insidias veritus, quam celerrime se ad aliam, cui magis fideret, *Orientalium legionem* proripuit. Hanc enim, non Anatoliae incolas indicat B. vocabulo ἰριλήων, quod Graecum est ἀνατωλικοί. Theophanes (p. 347.): ὁ δὲ Κωνσταντῖνος — — προσδραμών τῷ θέρματι τῶν ἀνατωλικῶν στρατηγεμένων τότε ὑπὸ τῆς Λογγίνης περισσάζεται ὑπ' αὐτῶν. Idem pariter atque Nicephorus (Breuiar. p. 38. ss.) et Zonaras (L. XV. c. 5) has turbas, quas non nisi summatim retulit Barhebraeus, pluribus verbis exposuere. Ceterum pro *Amurena* in versione reponendum est *Amorium*, Phrygiae vrbs, et hoc loco, et pag. 110, vbi de *Armenia* perperam cogitasse videtur interpres.

Ad pag. CXXIX. Vers.

„Constantinus Malatiam oppugnauit, extruxit contra
 „eam χαλκώματα, partem muri deiecit, tandem pactus
 „est cum incolis Arabibus, quos seruauit, et abduxit ad po-
 „pulum *Claudiados* omniaque oppida *Armeniae quartae*.“

Quo magis anceps est vocabuli Syr. ארקהר cum Gr. χαλκώματα collatio, quae interpreti post Castellum placuit, eo minus dubia est potestas eius, de qua Ephraem Syrus ad Ezech. IV, 2. (Opp. Syr. T. II. p. 169.) ארקהר, inquit, *altae sunt structurae, turrium instar, ex quibus pugnatur cum illis, qui in muro sunt, simulque prospicitur in mediam urbem eiusque plateas et domos.* Isto in loco Ezechielis apte vsus est Syrus interpres hac voce, frequenter etiam in chronico obuia, ad reddendam Hebr. קרי, quippe quae ipsa quoque ligneam *turrim* significat, qualem
 Ephraem

Ephraem descripsit, et cui machinae quoque imponebantur, quibus lapides eiacularentur oppugnatores ad contundendos vrbis obsessae muros *). Etymon si quaeratur, opportune se offert Chaldaicum קלק, quod *proiiciendi et eiaculandi* virtutem communem habet cum קלע, atque ex eodem per commutationem literarum ע et ק, in dialecto Aramaea haud infrequentem videtur prognatum.

Verbis autem, quae sequuntur, haec subest, vt opinor, sententia: *tandem pactus est cum Moslemis, qui in urbe erant, vt liberos eos dimitteret **), vrbis vero ciues, nec non incolae Claudiae omniumque oppidorum Armeniae quartae deportauit, s. in alias sedes traduxit.* Etenim pronomen אנון verbo גלוי, *deportauit*, subiunctum, nisi auctorem eorum, quae modo scripsisset, oblitum, secum ipsum pugnare, praeter necessitatem statueris, non poterit ad eosdem Arabes s. Moslemos referri, de quibus dixerat שמר אנון, *liberos dimisit.* Immo pertinent verba גלוי אנון ad

*) ריק enim, forma Chaldaica, vt SIMONIS in *Lex.* iam obseruauit, ex רוק vel רקק ductum, proprie est *conrundens, comminuens.* Ipse Barhebraeus quid per קלקרומא intellexerit, clare ostendit locus Chron. p. 148. vbi narrat, Bar-Taherum, oppugnantem Chisumum, struxisse קלקרומא, e quibus lapides eiacularentur, quorum vnus onus asini pondere aequaret. Conf. et p. 157. A muro autem, quo obsidentes cingere solebant vrbem obsessam, idem קלקרומא distinguit Chron. p. 531. id quod obest sententiae b. MICHAELIS *Suppl. T. I.* pag. 440.

***) Vid. quae de hac verbi שמר significatione supra monui pag. 46.

ad Armenios Melitenae incolas, discernendos a Moslemis, qui urbi tantum praesidio fuerant. Pro *κωνσταντινι* autem quin scripserit Barhebraeus *κωνσταντινι*, nullus dubitauerim. Quibus admissis planissime conueniet ipsi cum Theophane, qui ad annum XI. Constantini Copronymi, (p. 358.) *τω αὐτω χρονω*, inquit, *Κωνσταντινος την Θεοδοσιουπολιν παρελαβεν αμα τη Μελιτινη, και ηχημαλωτευσε τες Αρμενιες*, addens mox (p. 360.): *ο δε βασιλευς Κωνσταντινος Συρως τε και Αρμενιες, ες ηγαγεν απο Θεοδοσιουπολεως και Μελιτινης, εις Θρακιην μετωκησεν **). Quam cum Malatia coniungit Graecus, *Theodosiopolis*, non alia est vrbs atque ea, de qua paucis interiectis Syrus: *anno Arabum 135. Constantinus imperator obsedit Calonicalam, quae et Arsan al Rum **)* appellatur. *Vrbe potitus eam diruit et desertam reliquit.* Vbi pro *Calonicala*, *κλήρικληρικ*, equidem maluerim *Calicalam*, *κλήρικληρικ*, Abulfedae fretus auctoritate, ita efferentis nomen istius vrbs, et in Mesopotamiae Tabula ***), et in descriptione regionis Rumaeae s. Asiae minoris ****). Vtroque in loco ad Chalecanidae testimonium prouocans tradit, *Arsan al Rumi* et *Calicalam* non nisi diuersa eiusdem vrbs esse nomina. *****)

Ad

*) Conf. etiam NICEPHORI *Breuiar.* p. 42. 43. et CEDREN. p. 463.

***) Vnde quod nostrailibus vsitatum est nomen *Arzerum* s. *Erzerum*. Vid. BÜSCHINGII *Asia* p. 178. s.

****) Vid. *Neues Repertor* P. III. p. XVII. coll. Versione REISKII in BÜSCHINGII *Magazin* P. IV p. 243.

*****) Vid. BÜSCHINGII *Mag.* P. V. p. 304.

*****) Conf. tamen J. GOL. *Not. in Alferg.* p. 245 — 248. sed et A. SCHULT. *Ind. Geogr. v. Arzeroum.*

Ad Vers. p. CXXX. T. p. CXXIX. lin. 6.

„Hoc anno (Graecor. 1074. C. 763.) egressi sunt Chazari et abduxerunt homines 50000 ex *Gurzaniis*.“ *Gurzaniorum* (גורזניא) nomine, quamnam gentem indicauerit Barhebraeus, nondum plane compertum habeo, aliorumque hac de re sententias explorare, quam ipse quidpiam finire malim. Regionem *Gurzan*, גורזאן, Chron. pag. 117. et alibi passim in Syriacis memoratam, cum *Chorasana* composuerunt J. S. Assemanus et J. D. Michaelis *). Cui opinioni ab hoc quidem satis fidenter, dubitanter magis ab isto prolatae hoc obstat maxime, quod *Chorasanae* nomen et mox eadem hac pagina, et alibi saepissime in textu chronici Syriaco כורסאן, vti Arabice خراسان, effertur, a quo nostrum גורזאן scriptura multum differre nemo non videt. Praeterea non in Syrorum tantum scriptis, vt Michaelis opinabatur, גורזאן istud legitur, verum Arabicus etiam Eutychiei textus (T. I. p. 54.) جرزان nobis offert, a nomine Syriaco nihil discrepans, at longe diuersum a خراسان. Mihi quidem, si de situ regionis quid suspicer profitendum sit, *Gurzania* aut pars esse *Armeniae* videtur, aut certe in vicinia eius quaerenda. Atque duplex in promptu habeo, quo commendare possim coniecturam, argumentum. Alterum hoc est, quod Theophanes Chazarorum s. Turcarum,

H 2
quos

*) ASSEMANI *Bibl. Or.* T. I. p. 355. not. 4. T. III. P. II. p. 752. vbi: *Gurzan regio, inquit, an eadem ac Chorasana? an potius Media s. Eraka Agemica?* MICHAELIS vero ad *Cast. Lex.* p. 170: גורזאן regio *Chorasan, Arab. خراسان.* Nempe nomen exoticum, incerta orthographia et libera Arabes per ح (quoniam per خ) scribunt, Syri per ג.

quos more suo vocat, irruptione, ad annum Constantini XXIII. relata, nec diuersa ab ea, quam B. memorauit, disertis verbis *Armeniae* illatam fuisse cladem tradit (p. 364.): τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐξήλθον Τυρκοὶ ἐκ τῶν Κασπιῶν πυλῶν (i. e. portis Caucasiis), καὶ ἀνείλον πολλὰς εἰς Ἀρμενίαν, καὶ ἔλαβον ἀίχμαλῶσιαν πολλὴν καὶ ὑπέσφεισαν. Alterum repetam ex Gurzaniae iuncta plerumque cum Armenia mentione. Ipse B. Chron. p. 117. pacis Justinianum inter et Abdolmalecum initae conditiones enarrans, *Armeniam una cum Gurzania* Romanis concessas fuisse tradit. Similiter in Simeonis Beth-Arsamensis de Nestorianis epistola (Assem. B. O. t. 1. p. 356.) regionis *Gurzan* episcopos statim subsequuntur praesules *Armeniae magnae*. Denique Euty chius etiam eo, quem iam excitauimus, loco *Armeniam* maiorem et minorem proxime subiungit *Gurzaniae*, eidem vero, quod obseruatu dignum existimo, *Chazarorum Alanorum et Abchassiorum s. Abasgorum* *) gentes praemiserat. Quem enumerationis ordinem si veri similis sit, a regionum vero situ, quam ab vno Euty chii arbitrio repetendum esse, vix alia latere posse videtur sub rariori *Gurzaniae* nomine regio, quam *Iberia* s. *Georgia*, quae vsitate nomine, latius tamen, vt opinor, sumto, ab Arabibus كرجستان *Gurgistan* appellatur **). Vtrumque nomen

*) In Euty chii enim textu et T. I. p. 54. et T. II. p. 230. pro انكاشر legendum est ابخاشر, obseruante Cl. LORSBACHIO *Arch.* I. 265.

***) Non confundenda cum كرجان *Gurgania* (Dshordshan), quae austrum inter et orientem mari Caspio adiacet. Vid. A. SCHULT. *Ind. Geogr.* v. *Georgia*.

nomen nacta esse videtur a fluuio *Gur* s. *Kur* *) qui Graecis *Κούρος* dictus Iberiam irrigat, eiusque ab austro limes est, quo ab Armenia seiungitur. Eandem a septentrionibus clauderant celebratissimae illae pylae, Theophani l. c. et omnino Byzantinis Caspiae, Plinio Caucasiae dictae **). Ceterum nostro *Gurzan* quam adfines sit et *Zorzaniae* nomen, quo Marcus Paulus (de regionibus OO. L. I. c. 13, 14) Georgiam designauit, et nomen *Grusinae* Russorum genti vsitatum, quantumque speciei hac conuenientia etiam concilietur coniecturae in medium prolatae, iudicent idonei arbitri.

Equidem cum longior iam fuerim, quam ferat in hoc libellorum academicorum genere consuetudo, sine vltiore mora ad ea progredior, quorum causa haec qualiacunque conscripsi.

*) Quae deriuatio nominis *Gurgistan* WAHLIO V. Cl. aliisque viris D. iam in mentem venit. Conf. Cl. ROMMELII *Caucas. regionum Strabon. descr.* Exc. IV. p. 66. s.

***) Vid. MANNERT *Geogr. d. Gr. u. R.* P. IV. p. 420. ss.

Circumactus est annus, quo iterum gessi magistratum academicum iamiam deponendum. A vicissitudine fortunae, cui obnoxiae sunt res humanae, neque hoc temporis spatio academia nostra fuit immunis. Passa est iacturam Viri perillustris atque experientissimi, ERNESTI GODOFREDI BALDINGERI, cuius mortem etsi hebetatae iam ab aliquo tempore vires praesignificauerant, aegre tamen tulerunt, quicumque viri eruditionem amplissimam famamque insignem recte aestimare scient. Deinde GEORGIUM FRIDERICUM CREUZERUM, Virum Cl. non sine dolore amisimus, qui literas Graecas et Latinas docendi munere egregie hic functus, ad earundem literarum cathedram ornandam, Heidelbergam vocatus est, eoque discessit. Vnum e ciuibus academiae praematura morte nobis ereptum doluimus, *Joannem Henricum Immigium*, medicinae studiosum, Zierenbergensem.

In faustis, quos academia experta est, euentibus primo praecipuoque loco ponenda est SERENISSIMI PRINCIPIS ELECTORIS gratia, qua hancce literarum sedem amplecti, tueri et ornare perrexit. Neque minus praedicanda est Curatoris academiae, Generosissimi et Illustrissimi WAITZII L. B. AB ESCHEN, in sanctiori Electoris consilio status Administrati cet. eximia, qua rebus nostris consuluit, beneuolentia, cuius
nouum

nouum et inusigne hoc anno exstitit documentum. Quo enim res academicas accuratius cognosceret, et de earum splendore augendo consilia salubria iniret, Ipse per aliquot dies apud nos commoratus omnibus, quae ad academiae salutem spectarent, inquirendis operam impendit singularem. Quae Viri summi et humanissimi praesentia, nobis exoptatissima, uti ad academiae incrementum haud parum iam contulisse visa est, ita plura etiam, quae eiusdem saluti conducant, confidentius exspectare iubet.

Summae vero benignitatis, qua hoc quoque anno academiae commodis prospexit Princeps Elector Serenissimus, documentum exhibent nomina professorum, quibus vniuersitas nostra literaria aucta est atque ornata. Ordini Medicorum additus est Vir experientissimus IOANNES HENRICUS STERNBERG, qui Goslariae artem medicam exercuerat, CHRISTOPHORUS VLLMANN autem, Medicinae Doctor, eiusdem scientiae nominatus est extra ordinem Professor. Ad tradendas disciplinas philosophicas Iena huc euocatus est GUILIELMUS THEOPHILUS TENNEMANN, Vir clarissimus, quae vero Viri egregii, Ioannis Henrici Jungii abitu vacabat oeconomiam politicam docendi prouincia, Viro clarissimo, BLASIO MERREM, eiusdem hactenus in academia Duisburgensi Professori indeque aegre dimisso, fuit demandata. Vices Cl. Creuzeri, Heidelbergam hinc auocati, CHRISTOPHORUS ROMMEL, Philosophiae Doctor, explere literasque Graecas et Latinas extra ordinem docere est iussus. Qui ecclesiae catholi-

tholicae in hac vrbe nuper constitutus est pastor, V. V. IOANNES CASPARUS MUELLER, Philosophiae et Theologiae Doctor, antehac historiae ecclesiasticae Professor ordinarius Moguntinus, et Facultatis theologiae Assessor, ius ecclesiasticum catholicorum in hac academia docere iussus, et in Professorum philosophiae numerum extra ordinem est relatus. Tandem silentio non est praetereundum, institutis, quae ad rem obstetriciam et anatomicam spectant, noua ordinatione esse prospectum, neque non professorum quorundam aucta fuisse salaria.

Quod reliquum est, quum ipsa hac die scepra academica tradenda sint nouo Prorectori, huic actui solemniter interesse velint ILLUSTRISSIMUS S. R. I. COMES HEREDITARIUS BENTHEMIENSIS, MAGNIFICUS ET PERILLUSTRIS ACADEMIAE PROCANCELLARIUS, PROFESSORES VENERANDI, ILLUSTRIS, EXPERIENTISSIMI, EXCELLENTISSIMI, GENEROSISSIMI denique ac NOBILISSIMI ACADEMIAE CIVES, ea, qua par est, obseruantia atque humanitate rogo.

Dabam MARBURGI ipsis Calendis Januarii A. MDCCLXXXV.

①

1713
De ~~1652~~

